

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

для гуртків дитячих закладів оздоровлення та відпочинку

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(лист МОН від 11.06.2018 № 1/11-6203)

Авторський колектив:

*Бровко Т. С., Гусева З. А., Дервянко В. В.,
Дніпрова О. М., Драган О. А., Квашина Н. І.,
Коломоєць Г. А., Корнієнко А. В., Куртова Л. А.,
Лебединська О. В., Лимаренко Д. О.,
Липецький О. П., Литовченко О. В.,
Маринич В. Л., Мачуський В. В.,
Наровлянський О. Д., Осадчук І. В.,
Пепельжи Г. М., Ребрина А. А., Руденко І. В.,
Сіманець В. В., Тараканова А. П., Тинкован Т. В.,
Філіпенко Н. Б., Шталтовна Т. М.*

***Загальна редакція:** Мачуський В. В., Дейдих Л. А.*

ВСТУП

Поліпшення стану здоров'я підростаючого покоління, відновлення їх життєвих сил, запобігання бездоглядності дітей, створення можливостей для розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей забезпечує організоване оздоровлення та відпочинок. Зміна видів діяльності, авангард традиційних та інноваційних форм роботи в канікулярний період посідають особливе місце в системі соціально-виховних впливів, що спрямовані на розв'язання завдання організації змістовного дозвілля дітей та молоді, створення сприятливого соціального середовища для розвитку юних особистостей.

У період кардинальних й динамічних змін, які відбуваються у нашому суспільстві, все більшої актуальності набуває проблема оновлення концептуальних засад і технологій оздоровлення й відпочинку сучасних дітей. Нині ключова ідея організації і здійснення оздоровлення та відпочинку дітей полягає в єдності оздоровчого і виховного процесів, оздоровчого характеру і педагогічної спрямованості заходів.

Неабиякого значення нині набуває виховний компонент діяльності дитячого закладу оздоровлення та відпочинку, що детермінує перспективне й поточне планування оздоровчо-виховного процесу. Щоб сьогодні стати помічником-наставником у формуванні особистості дитини, необхідно усвідомити цінності нового часу, зрозуміти нові виміри, які переорієнтують професійну й суспільну увагу з об'єктивного на суб'єктивне. Відтак, усе більшої актуальності набуває дитиноцентризм –

явище, виплекане соціокультурними змінами, що передбачає максимальне наближення до сутності й конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії дитини як об'єкта власної активності.

Без сумніву, в кожному закладі функціонує особлива соціально-виховна система, що обумовлено його традиціями чи географічним розташуванням. Однак провідним завданням ефективних оздоровчо-виховних програм має стати самоствердження підростаючої особистості в ситуації вибору. Відповідно головними орієнтирами будуть: індивідуальність дитини, максимальне врахування її потреб у творчості.

На жаль у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку переважно проводяться розважальні заходи. Проте, з позиції педагогічної доцільності, для гармонійного розвитку дитини важливо спрямувати її яскраві емоції у русло прагнення до творчої активності та самовдосконалення.

Перебування дитини у середовищі закладу оздоровлення та відпочинку стає для неї певним випробуванням на зрілість. У новому оточенні дитина прагне проявити всі здібності, сили, вміння, кращі риси характеру. Окрім цього, дитина оцінює свою позицію у малій групі, вчиться організовувати цікаве й змістовне дозвілля серед ровесників. З огляду на це, сьогодні заклад оздоровлення та відпочинку покликаний стати сприятливим соціально-виховним середовищем, в якому дитина здатна успішно засвоїти суспільно й особистісно цінну модель позитивної, творчої поведінки. Оздоровлення та відпочинок буде особливо значущим для дитини, коли вона матиме змогу обрати бажану для себе соціальну роль і у такий спосіб відчує вагу й цінність свого існування, випробує свої сили, здібності у новій ситуації життєдіяльності, навчиться швидко адаптуватися до нових умов, набуде новий статус і позитивний соціальний досвід.

Враховуючи зазначене, в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку доцільно створити оптимальні умови для дитячої самодіяльності, зокрема гуртки за інтересами. Заняття в таких гуртках дають можливість розширити зону емоційного комфорту вихованців, збільшити спектр спілкування, міжособистісних стосунків дитини, в т. ч. різновікової взаємодії; створити ситуації, в яких дитина здатна досягти позитивного результату (так звані ситуації успіху).

Заступник директора Інституту
проблем виховання НАПН
України, доктор педагогічних наук
Ж. В. Петрович

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «БІСЕРОПЛЕТІННЯ»

*Бровко Т. С., Осадчук І. В., керівники
гуртка «Країна бісеру» ДП УДЦ
«Молода гвардія»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним з популярних видів декоративно-ужиткового мистецтва є бісероплетіння, яке знайомить дітей з основами загальної композиції, особливостями структури візерунку, формами і кольорами образотворчих мотивів в орнаментах, поняттями ритму і симетрії, способами створення орнаментів.

Навчальна програма реалізується в гуртку декоративно-ужиткового спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей від 7 до 16 років.

Мета програми: створення умов для творчої самореалізації дитини засобами бісероплетіння.

Завдання програми:

- ознайомити з основами декоративно-ужиткового мистецтва;
- навчити різним технікам плетіння бісеру;
- формувати образне, просторове мислення;
- розвивати кмітливість, винахідливість і стійкий інтерес до справи;
- сприяти вихованню працьовитості, уміння доводити роботу до кінця;
- виховати любов до рідної країни, її природи і людей.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Кожне заняття містить в собі теоретичну частину і практичне виконання завдання. Теоретичні відомості – це пояснення нового матеріалу, інформація пізнавального характеру. Основну увагу на заняттях приділяється практичним роботам: самостійному складанню схем, оформленню виробів з бісеру.

Програма передбачає завдання для індивідуального і колективного виконання. Колективна робота здійснюється над великими виробами декоративного характеру, призначеними для прикраси житлового, навчального приміщення, участі у конкурсах та виставках.

Виховання і навчання в гуртку здійснюється «природним шляхом» у процесі творчої роботи. Діти отримують від керівника ту інформацію, ті приклади, які необхідні їм для здійснення власного задуму й власних, відповідних віку, уявлень про світ. Всі вироби, що виготовляються дітьми, функціональні: ними можна грати, їх можна використовувати в побуті, їх можна подарувати друзям і рідним.

Особлива увага приділяється створенню в дитячому колективі доброзичливої, творчої атмосфери, що сприяє виявленню індивідуальності кожного.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	-	1
2	Створення бісерного виробу	1	1	2
3	Види технік плетіння	0,5	2,5	3
4	Плоскі фігурки	0,5	1,5	2
5	Об'ємні іграшки	0,5	1,5	2
6	Біжутерія. Техніка низання прикрас	1	3	4
7	Підготовка робіт для виставки	-	1	1
8	Підсумок	1	-	1
Разом:		5,5	10,5	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завдання та режим роботи гуртка. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях. Ознайомлення з властивостями і можливостями такого матеріалу, як бісер. Бісер: поняття, історія, різновиди (обробка, форма, види).

2. Створення бісерного виробу (2 год.)

Теоретична частина. Порядок розроблення виробу, матеріали, інструменти, пристосування. Композиція, орнамент і колір у виготовленні бісерних виробів.

Практична частина. Створення бісерних робіт поелементно: квітка «Фіалка», оса.

3. Види технік плетіння (3 год.)

Теоретична частина. Основні техніки бісероплетіння: рівнобіжна, голчата, петельна, низання дугами. Схеми виготовлення робіт та послідовність їх виконання (задум, ескіз, вибір матеріалів та спосіб виготовлення).

Практична частина. Відпрацювання техніки рівнобіжного плетіння: гострі пелюстки, квітка «Волошка», овальні пелюстки, квітка «Троянда». Відпрацювання голчатої техніки плетіння: «Гілочка з ягідками». Відпрацювання петельної техніки низання: «Червона калина». Відпрацювання техніки низання дугами: «Мак польовий».

4. Плоскі фігурки (2 год.)

Теоретична частина. Основні техніки бісероплетіння плоских фігурок: паралельне, петельне та голчате. Правила виконання окремих деталей виробу. Правила складання схем виробів.

Практична частина. виготовлення окремих деталей. Збирання елементів. Слоненя. Кріт. Зайченя. Рибка. Метелик. Мишеня. Пташка. Рибакістка. Мавпеня. Сова. Папуга. Вертуха. Оса. Божа корівка. Полуниця. Скорпіон.

5. Об'ємні іграшки (2 год.)

Теоретична частина. Основні техніки бісероплетіння об'ємних фігурок: паралельне, петельне та голчате плетіння. Правила виконання окремих деталей виробу.

Практична частина. виготовлення окремих деталей. Збирання елементів. Мишеня. Крокодил. Ящірка. Джміль. Змія. Рибка.

6. Біжутерія. Техніка низання прикрас (4 год.)

Теоретична частина. Історія створення бісерних прикрас. Аналіз зразків робіт (кольє, браслети, сережки, та ін.). Вибір бісеру і бусинок. Кольорова гама. Види застібок. Складання схем для виготовлення прикрас.

Практична частина. Ланцюжок у «хрестик». Ланцюжок в одну нитку. «Драбинка». Ланцюжок «у сім бусин». Ланцюжок із квіточок. Мозаїка. Плетіння гаманця-підвіски.

7. Підготовка робіт для виставки (1 год.)

Практична частина. Оформлення виставкового стенду. Правила оформлення робіт для виставки.

8. Підсумок (1 год.)

Теоретична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основи загальної композиції;
- особливості структури візерунку;
- форми і кольори образотворчих мотивів в орнаментах;
- різновиди бісеру;
- способи та техніки плетіння з бісеру;
- прийоми й правила безпечної роботи з голкою та дротом;
- найменування технологічних операцій, необхідних для виготовлення виробів.

Вихованці мають вміти:

- вибирати бісер в залежності від завдань;
- правильно застосовувати матеріали для плетіння бісером;
- плести за схемами.

Вихованці мають набути досвід:

- створення виробів з бісеру поелементно;
- використання різних технік бісероплетіння;
- виготовлення плоских та об'ємних виробів з бісеру;
- організації виставки дитячих робіт.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Назва	Кількість
Таблиці та плакати	
Плетіння бісером	1 комп
Вишивка бісером	1 комп
Моделювання одягу	1 комп
Види плетіння	1 комп
Картки для індивідуальної роботи	
Схеми плетіння виробів з бісеру	20 наборів
Обладнання спеціалізоване	
Верстати	
Верстат для ткацтва бісером настільний (100 мм x 500 мм)	20 шт
Пристосування	
Набір рамок	20 комп
Інструменти	
Голка для бісеру	40 шт
Голка звичайна	20 шт
Наперсток	20 шт
Ножиці побутові	20 шт
Лінійка дерев'яна 300 мм	20 шт
Лекало	20 шт
Пензлик	20 шт
Матеріали	
Набір бісеру	20 комп
Набір стеклярусу	20 комп
Набір ниток № 80-100	10 комп
Набір капронових ниток № 80	10 комп
Моток ліски	20 шт
Калька під олівець	2 рул

Клей ПВА

10 шт

ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонова Е. В. Украшения и сувениры из бисера / Е. В. Артамонова. – М.: Эксмо–Пресс, 1999. – 192 с.
2. Будзан А. Ф. Художні вироби з бісеру: нар. творчість та етнографія / А. Ф. Будзан. – К., 1986. – 83 с.
3. Золотова М. Г. Подарки (бісер) / М.Г. Золотова. – М. : АСТ–ПРЕС, 1999. – 32 с.
4. Кемпбелл Х. В. Шьем бисером / Х.В. Кемпбелл, П. Уоттс Памелла. – М.: Ниола 21 век, 2003. – 128 с.
5. Ляукина М. Бисер. Приемы. Техника. Изделия / Марина Ляукина. – М.: АСТ–ПРЕСС, 2001. – 288 с.
6. Сахро М. П. Прикраси з бісеру: Гуцульщина : істор.–етногр. дослідж. / М. П. Сахро. – К.: Наук. думка, 1987.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЕТНОЛЯЛЬКА»

*Куртова Л. А., Лебединська О. В.,
керівники гуртка «Етнолялька» ДП УДЦ
«Молода гвардія».*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Головним компонентом гри є іграшка. Вона відіграє важливу освітню, розвивальну та організаційну роль. Іграшка є фактором психічного розвитку дитини, вона забезпечує поступове здійснення дитиною всіх видів діяльності. Народна лялька – це, в першу чергу, оберіг родини, могутній талісман та символ зв'язку між поколіннями.

Навчальна програма реалізується в гуртку декоративно-ужиткового спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми: створення умов для творчої самореалізації дитини засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Завдання програми:

ознайомити з таким видом народної творчості, як народна іграшка;

навчити виготовляти українську народну іграшку;

формуванню естетичний смак;

виховувати шанобливе ставлення до народних традицій, національну свідомість.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

На заняттях гуртка використовуються різні методи навчання: словесні, наочні, практичні. Кожне заняття містить теоретичну і практичну частини, передбачає завдання для індивідуального і колективного виконання.

З кожним наступним заняттям дітям пропонуються більш складні завдання. Таким чином, діти опановують весь технологічний процес виготовлення іграшки: від вибору моделі (за малюнком), підбору матеріалу, до самостійного виготовлення шаблонів і готової іграшки.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	-	1
2	Народні традиції в декоративно-ужитковому мистецтві	1	2	3
3	Лялька-мотанка – унікальне явище української культури	1	2	3
4	Обрядові та ігрові ляльки	1	2	3
5	Національна культура в оздобленні ляльки-мотанки	1	2	3
6	Підготовка виставкових робіт	-	2	2
7	Підсумок	1	-	1
	Разом:	6	10	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завдання та режим роботи гуртка. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях.

2. Народні традиції в декоративно-ужитковому мистецтві (3 год.)

Теоретична частина. Символіка елементів одягу національного костюма. Символіка кольорів віночка. Головний убір, як соціальний статус дівчини. Елементи українського національного костюма. Особливості вишивки, головного убору в різних областях України.

Практична частина. Виготовлення українського віночка. Виготовлення сорочки, спідниці, запаски.

3. Лялька-мотанка – унікальне явище української культури (3 год.)

Теоретична частина. Лялька-мотанка – іграшка, оберіг, сувенір. Історія походження народної ляльки. Матеріали для виготовлення ляльки. Солярний хрест – знак Сонця.

Практична частина. Виготовлення ляльки-сувеніру. Виготовлення парної ляльки з ниток, «багаторучниця». Виготовлення вузликової ляльки. Намотування солярного хреста.

4. Обрядові та ігрові ляльки (3 год.)

Теоретична частина. Ігрова та обрядова лялька в житті дитини. Лялька-мотанка – альтернатива сучасним іграшкам.

Практична частина. Виготовлення ляльки-веснянки, ляльки-травниці, ляльки-долі, нерозлучниці.

5. Національна культура в оздобленні ляльки-мотанки (3 год.)

Теоретична частина. Елементи оздоблення. Символічне значення елементів оздоблення.

Практична частина. Виготовлення намиста, оздоблення сорочки та спідниці.

6. Підготовка виставкових робіт (2 год.)

Підготовка робіт до презентації, формування композицій, підпис робіт.

7. Підсумок (1 год.)

Теоретична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію походження народної ляльки;
- символіку кольорів при оздобленні виробу;
- елементи українського народного костюма;
- територіальні особливості ляльок.

Вихованці мають вміти:

- готувати матеріали до роботи;
- враховувати колір в композиції;
- виготовляти прості вироби;
- майструвати національні прикраси.

Вихованці мають набути досвід:

- виготовлення ляльки-мотанки, ігрових та обрядових ляльок;
- оздоблення ляльок з дотриманням національних традицій;
- організації виставки дитячих робіт.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Найменування обладнання	Кількість/шт
<i>Моделі</i>	
<i>Площинні</i>	
Моделі-аплікації	10 шт
<i>Інструменти</i>	
Голки швейні	50 шт
Наперсток	20 шт
Ножиці побутові	20 шт
Шпильки	200 шт
Нитки швейні № 30, 40	500 шт
Клей ПВА	20 бан
Клей «Млмент»	20 бан
Клей «Бутекс»	10 бан
Нитки кольорові 60 шт	60 шт
Тасьма	60 шт
Кольорові стрічки	5 упак

ЛІТЕРАТУРА

1. Найден О. С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості: [історико-етнографічний просібник]. — К.: АртЕк, 1999.
2. Найден О. С. Українська народна лялька / О. С. Найден. — К. : ВД «Стилос», 2007. — 240 с.
3. Напиткіна Г. П. Українська лялька-оберіг/ Галина Напиткіна.- Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. — 32 с.
4. <http://sumno.com/article/narodna-lyalka-motanka-oberig-nashyh-dush/>,
<http://www.svit-rosy.net.ua/lyalka-motanka-bereginya-rodu/>,
<http://www.skarby.org.ua/lyalka-motanka-berehynya-rodu/>,
5. http://www.rukukla.ru/article/trya/Family_doll

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ВАЛЯННЯ ВОВНИ»

*Корнієнко А. В., провідний науковий
співробітник лабораторії позашкільної
освіти Інституту проблем виховання
НАПН України*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Декоративно-ужиткове мистецтво, з-поміж інших видів народного мистецтва, є унікальним у вирішенні завдань як художнього так і особистісного розвитку, громадянського і духовного становлення дітей. Це зумовлено не тільки природою сприймання декоративно-ужиткового мистецтва, а й тим, що вже в ранньому віці ця діяльність становить одну з найдоступніших і емоційно-захоплюючих форм творчості.

На сьогодні деякі з видів декоративно-ужиткового мистецтва забуті, наприклад, такий вид мистецтва як валяння (фелтінг). Валяння - процес отримання з непрядених вовняних волокон войлочної маси (фетру) шляхом сплутування між собою волокон вовни.

Навчальна програма призначена для гуртків дитячих оздоровчих таборів та орієнтована на дітей підліткового віку.

Мета програми: розвиток індивідуальних творчих здібностей дітей, пізнання ними свого коріння через такий вид декоративно-ужиткового мистецтва як валяння з вовни (фелтінг).

Завдання програми:

- залучення вихованців до надбань скарбниці народного мистецтва;
- здобуття дітьми знань, вмінь та навичок з валяння вовни;
- ознайомлення вихованців з різноманітними видами вовни, специфіки застосування їх у декоративно-ужитковому мистецтві;
- навчання плануванню та організації трудового процесу, самостійному пошуку шляхів вирішення творчих завдань.

На опрацювання навчального матеріалу відводиться 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Форми і методи навчання: навчання проводиться за фронтально-індивідуальною формою; використовуються такі методи: бесіда, індивідуальні та колективні вправи, екскурсії в природу, на виставки, зустрічі з народними майстрами тощо.

Методи контролю за отриманими результатами: наприкінці кожного заняття проводиться коротке опитування, демонстрація виконаних робіт, їх аналіз.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	-	1
2	Техніка сухого валяння	1	2	3
3	Техніка багатошарового накладання вовни під скло	1	2	3
4	Техніка мокрого валяння	1	1	2
5	Валяння по шаблону	-	2	2
6	Нуно-фелтінг	-	2	2
7	Картини в техніці мокрого валяння	-	2	2
8	Підсумок	-	1	1
Разом:		4	12	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Мета та зміст роботи гуртка. Види декоративно-ужиткового мистецтва. Валянням вовни як один з видів декоративно-ужиткового мистецтва. Матеріали для виготовлення виробів технікою сухого та мокрого валяння.

2. Техніка сухого валяння (3 год.)

Теоретична частина. Техніка безпеки з колючими та ріжучими предметами. Перша медична допомога у випадку травмування. Технологія виконання виробів в техніці сухого валяння (правила вколювання голки, формування виробу, накладання вовни; прийоми фіксування потрібної форми деталей, приєднання дрібних деталей до основної деталі виробу).

Практична частина. Виготовлення іграшок «Сонечко», «Равлик».

3. Техніка багатошарового накладання вовни під скло (3 год.)

Теоретична частина. Поняття перспективи.

Практична частина. Виготовлення картин (пейзаж, натюрморт).

4. Техніка мокрого валяння (2 год.)

Теоретична частина. Правила розрахунку розмірів викрійки, відповідно ущільнення виробу.

Практична частина. Валянки для ляльки.

5. Валяння по шаблону (2 год.)

Практична частина. Чохол для мобільного телефону.

6. Нуно-фелтінг (2 год.)

Практична частина. Виготовлення серветки в техніці «нуно-фелтінг».

7. Картини в техніці мокрого валяння (2 год.)

Практична частина. Виготовлення картини (пейзаж).

8. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію виникнення валяння вовни як виду декоративно-ужиткового мистецтва;
- види вовни та правила їх застосування;
- принципи роботи виконання виробів технікою сухого та мокрого валяння.

Вихованці мають вміти:

- виготовляти вироби методом мокрого та сухого валяння;
- поєднувати у виробах вовну з іншими матеріалами;
- робити викрійки для виробів, з урахування ущільнення вовни.

Вихованці мають набути досвід:

- виготовлення виробів з техніки сухого та мокрого валяння;
- виготовлення предметів домашнього вжитку в техніках валяння.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>	
Вовна (слівер)	1,500 кг
Напівтонка різнокольорова вовна	3,000 кг
Прості олівці	15 шт.
Відріз шовкової тканини 200×200	15 шт.
Плівка з пухирцями	15 наб.
Папір для малювання	15 наб.
<i>Інструменти та приладдя</i>	
Ножиці побутові	15 шт.
Поролон 100×50×30	15 шт.
Лінійка	15 шт.
Голки для валяння (№36-38)	15 наб.

Посуд для води (миска 1,5 л)	15 шт.
Серветки бавовняні 500×300	15 шт.
Рідке мило	5 шт.
Сітка капронова 500×300	15 шт.
Картон	15 наб.
Поліетилен 500×300	15 шт.
<i>Обладнання</i>	
Рамки для картин під скло (200×300)	30 шт.
Рамки для картин під скло (100×150)	15 шт.
Столи учнівські	15 к-тів
<i>Таблиці і плакати</i>	
Техніка безпеки	1 к-т
Алгоритми виконання виробів	1 к-т
Для теоретичних занять: столи стілці книжкові полиці дошка	8 шт. 16 шт. За вибором 1 шт.
Для практичних занять: папір для анкет ручки кулькові папір для ескізів лінійка; трикутник олівці (прості) олівці (кольорові) ножиці картон (щільний для паспарту) скріпки (великі) шпильки, голки наждачний папір пензлики (художні) пензлики (для клею) стиплер (з дужками) секатор плоскогубці кусачки дріт (декоративна) дріт (м'яка, тонка) дротяні стрижні квіткові шпильки шило клеювий пістолет	30 шт. 15 шт. 15 шт. 5 шт. 15 шт. 4 пачки 15 шт. 5 пачок 1 пачка 2 пачки 15 шт. 15 шт. 15 шт. 2 шт. 5 шт. 5 шт. 5 шт. 2 катушки 2 катушки 1 коробка 1 коробка 5 шт. 2 шт.

клейові палички флористичний клей «Оазис» або клей «Титан», клей «Момент» шпалерний клей скотч (двосторонній) скотч (кольоровий) скотч (прозорий, вузький) стакани для води (пласт.) гуаш (12 кольорів) акварель фарба-аерозоль (різнокольорова) аксесуари (стрічки поліпропіленові, атласні, джут, рафія, сітка-оазис, позов. квіти і фрукти) ножі для паперу і картону пінцет папір оксамитовий, гофрований, пакувальний	30 шт. 1 шт. 1 шт. 1 шт. 1 шт. 1 шт. 1 шт. 15 шт. 5 коробок 5 шт. 10 шт.
Для виставкових робіт: стенди, дерев'яні рамки, мотузка, цвяхи, шпильки, драпіровка, таблички	

ЛІТЕРАТУРА

1. Шинковская К.А. Войлок. Все способы валяния / К.А. Шинковская. - АСТ-Пресс Книга, 2011.
2. Кокарева Ия. Живописный войлок / Кокарева Ия. - АСТ-Пресс Книга, 2009. - 120 с.
3. www.felt-club.ru

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ФІТОДИЗАЙН. СУХОЦВІТИ»

*Дунаєва О. М., керівник гуртка-методист центру дитячої творчості
ДПТУ «МДЦ «Артек»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Композиції з рослин і квітів відомі з часів якнайдавніших цивілізацій світу, вони були однією з ранніх форм творчого самовираження людини. Через всю історію людства пройшли вінки, гірлянди, квіткові жезли, японська ікебана, європейські букети і композиції, втілюючи в собі художні образи і світовідчуття багатьох поколінь різних народів.

Наукова база мистецтва квітів створювалася протягом багатьох століть, кожна епоха залишала в ньому свій слід. Техніка складання квіткових

композицій зазнала багато змін, що відобразилося в різноманітних формах і стилях.

Фітодизайн з сухоцвітів - це жанр декоративно-прикладного мистецтва з художнього конструювання з висушених рослин; це виключно ручна праця, що не можлива на промисловій основі.

Сьогодні фітодизайн – це не тільки хобі, але і справа професіоналів. Професія флориста вимагає творчого підходу, дає можливість творити красу власними руками з природного матеріалу. Прекрасну можливість для занять флористикою надають дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. Збираючи сухі рослини для своїх виробів під час екскурсій, діти розширюють свій світогляд, пізнають красу рослинного світу України.

Навчальна програма реалізується в гуртку декоративно-ужиткового мистецтва дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей від 7 до 16 років.

При складанні програми були використані: програма української школи флористики (Київ, 1998); збірки навчально-виховних програм НЕНЦ (відділ квітникарства, м. Київ, 2003р.); збірка «Образотворче та прикладне мистецтво» (Київський палац дітей і юнацтва, відділ народної творчості, 2005), збірка «Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний напрям» (м. Суми, 2005).

Мета програми: сприяння естетичному вихованню дітей та молоді засобами мистецтва фітодизайну.

Завдання програми:

- викликати інтерес до флористичної діяльності;
- дати знання з історії виникнення європейського фітодизайну, японської ікебани, української флористики;
- дати загальні знання з основ композиції, фітодизайну;
- розвивати у дітей уяву, зорову пам'ять;
- сприяти формуванню естетичного смаку і дбайливого ставлення до природи.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Заняття гуртка проходять з використанням бесід, самостійного пошуку інформації (робота з підручниками і журналами з флористики, з фотоальбомами і методичними розробками); роботи в парах, в малих групах; презентації або захисту ескізу свого виробу; вікторин та ігор.

Практична діяльність передбачає: замальовку схем, розроблення ескізів рослинної композиції; екскурсії з метою ознайомлення з рослинами та збору природного матеріалу; чищення і сортування рослин, висушування рослин на повітрі; підготовку основи для композиції (по вибору): шліфовка корчів, дощечок ДВП, дерев'яного спілу; виготовлення декоративного контейнера, плетіння гілок по колу для вінка, соломки-рафії в косу для гірлянди; скріплення стебел в сніп, встромляння в основу «оазис» для сухих рослин; виготовлення основи для настільних композицій з пінопласту, пластиліну;

використання дротяної техніки при виготовленні рамки з сухих паличок; підфарбовування сухих рослин (при необхідності фарбами-спреями).

Вихованці гуртка можуть брати участь у флористичному оформленні сцени для свят, проведенні творчих майстерень з виготовлення рослинних сувенірів-подарунків.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	1	2
2	Сухоцвітні рослини України	0,5	1,5	2
3	Висушування рослин	0,5	1,5	2
4	Рослинний дизайн	2,5	5,5	8
5	Підсумок	-	2	2
	Разом:	4,5	11,5	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Знайомство з групою. Анкетування. План роботи гуртка. Первинний інструктаж з техніки безпеки (правила поведінки в майстерні, правила роботи з інструментами, гігієна праці).

Історія розвитку фітодизайну. Введення в мистецтво флористики. Історія розвитку мистецтва аранжування квітів (Стародавня Греція, Стародавній Рим, Давній Єгипет). Найдавніші форми квіткових композицій (вінок, гірлянда, квітковий жезл). Японське мистецтво ікебана (VI ст н. е.).

Давньослов'янські, релігійні і народні свята з використанням рослинних композицій (свято Івана Купала, свято урожаю, свято першого снопа, Різдво, Вербна неділя, Пасха). Використання елементів народної творчості у флористиці (рослинні обереги). Стилi і форми квіткових композицій.

Практична частина. Ознайомлення з навчальною літературою (підручники з флористики, журнали «Квіти», «Квіти України», «Флорист», «Квітникарство», «Яблунька», фотоальбоми з виставковими роботами). Гра «Карусель». Робота над ескізами, замальовування композицій або розроблення власної ідеї майбутньої рослинної композиції.

2. Сухоцвітні рослини України (2 год.)

Теоретична частина. Природа як джерело творчого натхнення для людини. Багатство і різноманітність рослинного світу України. Правила заготовки, первинної обробки, сортування і чищення сухого природного матеріалу.

Практична частина. Екскурсія у природу. Інструктаж з правил поведінки і збору природного матеріалу. Заготовка, первинна обробка, сортування і чищення сухого природного матеріалу.

3. Висушування рослин (2 год.)

Теоретична частина. Прийоми об'ємного висушування рослин: на повітрі; за допомогою речовин-осушувачів (пісок, сіль, цукор, вата, силікагель); за допомогою фену і електродуховки; консервування в гліцерині. Прийоми площинного висушування рослин: за допомогою електроприладу (праска); під пресом. Гербаризація рослин. Збереження кольору у рослин.

Практична частина. Природна (натуральна) сушка рослин на повітрі. Підбір рослинного матеріалу за ескізом композиції. Вибір техніки кріплення (скріплення, склеювання, встромляння в оазис-основу або пластилін). Підготовка основ для кріплення рослин в композиціях (шліфування дерев'яного спілу, дощечок ДВП, корчів, стебел пальми і бамбука; вирізування з щільного картону паспарту для рамочки, замальовка і вирізування викрійки з картону для композиції, її склеювання).

4. Рослинний дизайн (8 год.)

Теоретична частина. Основи фітодизайну і композиції (стиль і форма; пропорція і масштаб; ритм; колір, фон, текстура). Симетричні і асиметричні композиції, кольорове коло, кольорові поєднання. Види композицій: за місцем призначення (настільні, напільні, настінні), по кількості (точкові, групові), з тематики (сезонні, святкові та ін.), по техніці виготовлення (аплікація, панно, колаж, гобелен, букет, кошик, вінок, серце, рамка під фото, декоративне дерево та ін.).

Практична частина. Складання букетів та/або композицій з сухих рослин з урахуванням правил рослинного дизайну. Підготовка фону для панно або колажу за допомогою акварельної фарби. Декоративне прикрашання плодами, насінням, піском, гофрованим папером, сіткою, стрічками, бантами тощо. Підфарбовування сухих рослин в композиціях. Висушування готових композицій. Підготовка робіт до виставки.

5. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила техніки безпеки при роботі з інструментами;
- загальні особливості японської ікебани і європейської композиції, української флористики;
- форми квіткових композицій (вінок; гірлянда; квітковий жезл);

- стилі, кольорове коло, кольорові поєднання, основні кольори;
- симетрію і асиметрію, пропорцію і ритм в рослинних композиціях;
- правила рослинного дизайну;
- засоби висушування рослин.

Вихованці мають вміти:

- безпечно користуватися інструментами;
- створювати на папері ескіз майбутньої рослинної композиції;
- висушувати рослини;
- моделювати рослинні композиції;
- створювати рослинну композицію, панно або колаж.

Вихованці мають набути досвід:

- висушування рослин з використанням різних прийомів;
- виготовлення квіткових композицій з сухих квітів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азбука квітникаря. Упоряд. Лявер Н. С. - Мн.: Парадокс, 1999. - с.
2. Асманн П. Сучасна флористика (Переклад з нім. Е. Я. Юдаєв) - М.: Культура і традиції, 1998, 224 с. з іл.
3. Барнет Ф., Р. Еджрікс. Живі квіти. - М.: «Росмен», 1997, - 98 с. з іл.
4. Барнет Ф., Р. Еджрікс. Квіти до свят. (Пер. з англ. А. Левінзон) - М.: «Росмен», 1997, 96 с. з іл.
5. Барнет Ф., Р. Еджрікс. Сухі квіти. Букети. Композиції. Аранжування. - М.: «Рос мен», 1997, 96 с. з іл.
6. Блеклок Джудіт. Шовкові квіти. (Переклад з англ. Ю. Б. Максимової) М.: «Кураре - Н», 1995, 130 с. з іл.
7. Вагенер Клаус. Мансфілд Сюзанна. 222 ідеї до нового року і Різдва. Вид-во «Ранок», - М.: «Веста», 2011, 192 с.: Іл.
8. Віверз - Картер Мінг. Засушені квіти. - М.: Крон - Прес, 1998, 120 с.
9. Горбачова Г. Н. Бонсай. - М.: ЗАТ «Фитон», 2002 - 160 с., Іл.
10. Григор'єва Н. Спіральна техніка. Бібліотека журналу «Квіти». Вид-во Будинок «Ніола 21-е століття», 2006, 96 с. з іл.
11. Довгопол І. І. Івкова Т. А. Сучасні освітні та педагогічні технології. Сімферополь. «НАТА», 2007, 335 с.
12. Дунаєва О. М. Парки «Артека». Журнал «Квіти України» № 3, 2010.
13. Дунаєва О. М. Фітодизайн - прекрасне навколо нас. Ж - л «Позашкілля» № 3, травень - червень, 2010.
14. Дюпре Джо. Флористика. (Переклад з англ. Козлової С. І.), вид-во «Арт - родник», 2004, 224 с. з іл.
15. Журнал «Яблунька» № 3, 2010, Дунаєва О.М. Стаття «Фітодизайн».

16. Журнал «Яблунька» № 5, 2001. Стаття «Флористика».
17. Журнали «Флорист» № 1 - 6, 2000.
18. Журнали «Флорист» № 1-6, 2000.
19. Захарюк П. Картини з квітів та листя. (Переклад з фран. іздат. групи «Контент», 2009, 48 с.: іл.)
20. Згурівська О.Н. Розповіді про дерева Криму: краєзнавчий нарис. Сімферополь: Таврія, 1981, 192 с.
21. Козлова С.І. Композиції з живих та штучних квітів. Вид. - Під: «Арт - родник», 2004, 96 с. з іл.
22. Корнієнко Г. Добруцький І. Мистецтво кольорів. - М.: МАВП «Комп'ютерні системи», 1992, 175 с. з іл.
23. Красіков С.П. Квіти і самоцвіти. Міфи, легенди, перекази. - М.: «Гранд», 1998, 383 с.
24. Крисько Н. Нехорошева Г. Стильний колаж. Техніка. Прийоми. Вироби. Енциклопедія. Москва: «АСТ - ПРЕС», 2007, 128 с.: іл.
25. Кузенко Т. Флористика. Практичні поради. Вид-во «Новоград», Тернопіль, 2001, - 25 с.
26. Лаврова С. Царство Флори. Квіти і дерева в легендах і міфах. Санкт-Петербург, Білий місто, 2010 р. - 352 с.
27. Лоркіна Т. Композиції на оазисі. Бібліотека журналу «Квіти». М.: «Ніола 21-е століття», 2004, 96 с.: іл.
28. Макаров А. Н. «Зимовий букет», - Мінськ: «Полум'я», 1984, 64 с. з іл.
29. Максименко О. Аранжування сухими квітами. Москва: изд-во «АСТ», - 1999, 56 с. з іл.
30. Мамонтова Ю. (Під редакцією Кондратьєвої Г.). Гобелени і ширми. Бібліотека журналу «Квіти», вид-во Будинок «Ніола 21-е століття», 2000 р., 96 с.: іл.
31. Мар'їна Ю. Школа флористики. Колажі та панно. - М.: вид-во Дім «Ніола 21 - е століття», 2004, 96 с.
32. Михайлов А. Колір в природі та живопису. «Юний художник» № 12, 1990.
33. Мітчелл А. Дерева. Санкт-Петербург. Вид-во «Тімошка», 1997, 77 с.: іл.
34. Мішукова Є. Школа флористики. Паралельна техніка. - М.: вид-во Дім «Ніола 21 - е століття», 2004, 96 с. Мозгова А. Каркасні букеті. М.: Изд. Дім «Ніола 21 - е століття», 2004, 96 с.: Іл.
35. Міщенко І. Т. Аплікація з листя і соломи. - М., Рад. школа, 1981.
36. Монсерат Омс-і-Вальдеоріола. Сухі квіти. 100 ідей для прикраси вашого будинку. Москва: «АСТ - ПРЕС», 1997 р., 64 с.: іл.
37. Ніколаєнко Н.П. Ікебана. Японське мистецтво аранжування квітів. - М.: изографами, Вагірус, 1996, 215 с. з іл.
38. Ньюдік Д. «101 ідея складання букета», - Москва: «Інтербук», 1996, 108 с.

- 39.Осипова Н. В. Квіти та свята. Москва. «Віче», 2006, 157 с.: іл.
- 40.Осипова Н. В. Мистецтво флориста - дизайнера. - М.: 1996, 134 с. з іл..
- 41.Первушина О. Н., Столбова В. Г. Природа і творчість. - Перм, 1990.
- 42.Полуніна В.М. Капітунова А. А. Гербарій. Складання композицій і орнаменту. АСТ «Астрель», Москва, 2001, 96 с. з іл.
- 43.Пометун О. І. Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - Київ, «А. С. К. », 2006, 192 с.
- 44.Пронников В. Ikebana або Всесвіт, відбита у квітці. - М.: Головна редакція східної літератури, «Наука», 1985, 175 с. з іл.
- 45.Реворт Дж., Беррі С. Аранжування квітів. (Перев. з анг. Гвоздьова Т.), з-під «Внешсигма», Москва, 1999 р., 128 с.: іл.
- 46.Реворт Дженні «Аранжування квітів» (Переклад з англ. Гвоздьової Т.) - М.: «Внешсигма», «АСТ», 1999, 128 с. з іл.
- 47.Рошаль І. В. Азбука квітів. - С. - П.: «Кристал», 1998, 368 с.
- 48.Рубцов Н. І. Нікітський ботанічний сад. Київ: Наукова думка, 1986, 214 с.
- 49.Сидорова М. А. Ikebana. Практичний посібник - М.: «Ніола - Прес», 2007. - 128 с. з іл. - (Фітодизайн - шлях до гармонії).
- 50.Смирнов І. А. Лікарські декоративні рослини Криму. Сімферополь: «Таврія», 1990, 30 с.
- 51.Табунщикова Н.П. Мистецтво квіткової композиції. - К., реклама, 1988.
- 52.Троїцька А. Золоті букети Русі. М.: ТОВ «Компанія Мюрел», 2007 р. - 360 с.: іл.
- 53.Фоміна Ю. Квіти від «А» до «Я». Енциклопедія. Бібліотека журналу «Квіти». Вид-во «Ніола 21 - е століття», 350 с.: іл.
- 54.Хессайон Д. Г. Все про аранжування квітів. (Переклад з анг. Романова О.І.), М.: «Кладезь», 1996, 127 с. з іл.
- 55.Хол Ян. Букети. Практичний посібник. (Пер. з англ. Кондратенко С.) - Калінінград, «Янтарний оповідь», 1999, 128 с. з іл.
- 56.Хоменко В. Никитюк Г. Обереги своїми руками. Вид-во «Клуб сімейного дозвілля». Харків. Білгород, 2011, 96 с.: іл.
- 57.Хомянський Л.М. Дизайн. - М.: «Просвещение», 1992, 320 с.
- 58.Черней Є. М. Квіти і фантазія. К.: «Тімпул», 1987, 107 с.: іл.
- 59.Чуприк Є. Ковалів Т. Декоративні пляшки. - М.: «АСТ - ПРЕС». Книга - 96 с.: іл. - (Ручна робота).
- 60.Шторбель - Шульце Р. Флористика. Букети з композиціями із засушених квітів (пер. з нім. Кспенской Є.) - М.: «Внешсигма», 1997, 87 с.: іл.

ДОДАТКИ

Основний рослинний матеріал

Рослини-сухоцвіти: геліхризум, цмин піщаний, гомфрена куляста, статиця, кермек, лимоніум, амарант, лунарий.

Рослини з декоративними коробочками насіння: нигелла дамасська, фізаліс, молюцелла та інші.

Дикорослі і культурні злаки: лагурус, просо, пшениця, жито, овес, пустиць, мятлик, багаття безосте, тимофіївка звичайна.

Декоративні садові одно - і багаторічники: айстра, троянда, гвоздика, дельфініум, гортензія, цинія, глідіолус та інші.

Шишки, насіння, листя вічнозелених дерев і чагарників: кипарис, гімалайський кедр, ліквідамбр, секвоя, тис ягідний, туя східна, магнолія, бамбук, оливкове дерево, плющ.

Додатковий рослинний та природний матеріали

Калина, лишайники, гриби-трутовики, пух чортополоху та артишоку, соснова кора, корчі та спіли дерев, шишки вільхи, жолуді, каштани, крилатки ясенця та клена, кісточки плодово-ягідних культур та інше.

Річкові і морські черепашки, пісок морський та річковий, галька, пір'я, шкаралупа яєць, шпон та інше.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС»

Корнієнко А. В., провідний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Петриківський розпис, або «петриківка» - українське декоративно-орнаментальне народне малярство, яке виникло на Дніпропетровщині в селищі Петриківка, звідки й походить назва цього виду мистецтва. У 2012 році Міністерство культури України визначило петриківський розпис об'єктом (елементом) нематеріальної культурної спадщини України.

Вибір декоративно-ужиткового мистецтва як засобу етнокультурного виховання окреслений тим, що декоративно-ужиткове мистецтво у виховному і освітньому процесі, дозволяє певною мірою вирішити проблему естетичного виховання та багато інших проблем, пов'язані з вихованням підростаючого покоління. Саме в процесі занять у педагога є можливість встановити з дитиною емоційний контакт, емоційне спілкування. Цікавий зміст, багатство фантазії, яскраві художні образи привертають увагу дитини, несуть їй радість і, одночасно, здійснюють роблять на нього свій виховний вплив.

Навчальна програма призначена для гуртків дитячих оздоровчих таборів та орієнтована на дітей підліткового віку.

Мета програми - виховання творчої особистості, що є носієм кращих надбань національної та світової культури.

Завдання програми:

залучення вихованців до надбань скарбниці народного мистецтва;
 здобуття учнями знань, вмінь та навичок з петриківського розпису;
 ознайомлення з державною та рослинною символікою України, їх значенням в народній медицині, народних обрядах та звичаях;
 навчання плануванню та організації трудового процесу, самостійному пошуку шляхів вирішення творчих завдань.

На опрацювання навчального матеріалу відводиться 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Діти мають ознайомитися з видами декоративно-ужиткового мистецтва, опанувати техніку петриківського розпису, навчитися використовувати отримані знання у практичній роботі.

Форми і методи навчання: навчання проводиться за фронтально-індивідуальною формою; використовуються наступні методи: бесіда, лекція, індивідуальні та колективні вправи, екскурсії в природу, в музеї, на виставки, зустрічі з народними майстрами тощо.

Методи контролю за отриманими результатами: наприкінці кожного заняття проводиться коротке опитування, демонстрація виконаних робіт, їх аналіз.

Матеріали та приладдя. На заняттях використовуються ножиці, ніж, клей ПВА, нитки, простий олівець, лінійка, фарби, пензлики, папір, вироби з дерева, керамічні вироби, наочні посібники, роздатковий матеріал.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Інструменти та матеріали	1	1	2
3.	Елементи петриківського розпису	-	3	3
4.	Колір	1	1	2
5.	Техніка перехідного мазку	-	2	2
6.	Стилізація	1	1	2
7.	Композиція	1	2	3
8.	Підсумок	-	1	1
Разом:		5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Мета та зміст роботи гуртка. Види декоративно-ужиткового мистецтва. Петриківський розпис як з вид декоративно-ужиткового мистецтва України. Історія виникнення петриківського розпису.

2. Інструменти та матеріали (2 год.)

Теоретична частина. Пензлі та фарби, що необхідні для розпису. Вимоги до фарб. Різновиди фарб минулого та сучасного століття. Правила техніки безпеки. Перша медична допомога у випадку травмування.

Практична частина. Виготовлення пензликів з котячого хутра.

3. Елементи петриківського розпису (3 год.)

Практична частина. Вимальовування простих елементів («зернятко», «горішок») під різними кутами, їх комбінування. Вимальовування елементів: колосок, листочок, цибулька, ромашка, волошка, калина, малина, вишні.

4. Колір (2 год.)

Теоретична частина. Колірне коло: сполучення кольорів, замутнення, розбілення кольору. Теплі та холодні, хроматичні та ахроматичні кольори. Походження та значення жовто-блакитних барв для українського народу.

Практична частина. Зображення рапортного орнаменту з використанням жовто-блакитних кольорів.

5. Техніка перехідного мазку (2 год.)

Практична частина. Ознайомлення з технікою виконання перехідного мазка. Поєднання кольорів в перехідному мазку. Малювання цибульки, листочка, мака, ромашки, груші, яблука, суниці перехідним мазком.

6. Стилізація (2 год.)

Теоретична частина. Поняття стилізації. Відмінності між стилізованою формою та його природним аналогом. Характер стилізації, зображення тварин в петриківському розписі.

Практична частина. Вимальовування метелика, бабки, жар-птиці, риби. Створення власних стилізованих елементів рослинного та анімалістичного жанрів.

7. Композиція (3 год.)

Теоретична частина. Поняття ритму, симетрії та асиметрії в анімалістичних, рослинних та геометричних орнаментах. Форми композицій (прямокутна, трикутна, кругла); особливості їх побудови і вимальовування. Історія віночків, їх різновиду; обрядові дії на свято Івана Купала.

Практична частина. Виконання композиції “Дівочий віночок” (кругла форма).

8. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- види декоративно-ужиткового мистецтва;
- історію виникнення петриківського розпису;
- основи кольорознавства, побудови композиції та види орнаментів;
- правила техніки безпеки та надання першої медичної допомоги у випадку травмування.

Вихованці мають вміти:

- виготовляти пензлики з котячого хутра;
- вимальовувати прості елементи під різними кутами, комбінувати їх і поєднувати у композиції;
- створення власних стилізованих елементів рослинного та анімалістичного жанрів;
- розміщувати композицію відповідно форми та зображувати її на заданій поверхні.

Вихованці мають набути досвід:

- вимальовування простих елементів петриківського розпису;
- малювання в техніці перехідного мазка;
- створення власних стилізованих елементів рослинного та анімалістичного жанрів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
Матеріали	
Клей ПВА	15 фл.
Фарби гуашеві	15 наб.
Акварельні фарби	15 наб.
Прості олівці	15 шт.
Крейда	1 кор.
Кольоровий картон	15 наб.
Папір для малювання	15 наб.
Інструменти та приладдя	
Ножиці побутові	15 шт.
Нитки	3 кат.
Лінійка	15 шт.

Пензлі різних розмірів з штучних матеріалів	15 наб.
Пензлі білячі різних розмірів	15 наб.
Ніж	15 шт.
Палітра пластмасова	15 шт.
Посуд для води	15 шт.
Серветки паперові	15 уп.
Рідке мило	3 фл.
Дерев'яні палички	45 шт.
Обладнання	
Дошка учнівська	1 шт.
Столи учнівські	15 к-тів
Картки для індивідуальної роботи	
Зразки виконання простих елементів	15 к-тів
Зразки алгоритму виконання складних елементів	15 к-тів
Таблиці і плакати	
Техніка безпеки	1 к-т
Зображення робіт відомих майстрів з петриківського розпису	1 к-т

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко М., Іваннікова Л. та ін. Українські символи. К., 1994.
2. Кулибин Г. Н. Рисунок и основы композиции. М., Просвещение, 1988.
3. Чарівний світ народного мистецтва. Петриківський розпис: Комплект наочних посібників для дошкільних закладів та початкової школи. – Х.: ТОВ Вид-во «Ранок», 2007. – 10 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «МАЛЮВАННЯ ПЛАСТИЛІНОМ»

Руденко І. В., старший науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти Інституту проблем виховання НАПН України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Образотворче мистецтво – це своєрідний засіб пробуджувати у дітей позитивні емоції, естетичне ставлення до оточуючої дійсності й творів мистецтва; розвивати асоціативне мислення, активізувати допитливість, зорову увагу, стимулювати розвиток творчих здібностей дітей. В образотворчому мистецтві інтегруються засоби графіки, живопису,

скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, елементи дизайну з різноманітністю технік та матеріалів, які активно сприяють пізнавальним процесам.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 6 до 16 років.

Мета програми: естетичне та екологічне виховання дітей, спрямування на емоційно-ціннісне сприйняття образотворчого мистецтва та дійсності шляхом ознайомлення з інноваційними художніми техніками образотворчого мистецтва.

Завдання програми:

ознайомити з сучасними тенденціями в образотворчому мистецтві;

формуванню емоційно-ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва та світу;

збагачувати емоційний та екологічний досвід в процесі художньо-практичної діяльності;

навчити технологічному процесу малювання пластиліном і фарбами на склі, створення простої колажної композиції, оформлення робіт.

Програму розраховано на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Програмою передбачено використання інноваційних художніх технік, а саме: малювання пластиліном чи фарбами на склі, колаж. Малювання пластиліном на склі на відміну від малювання фарбами простіше у виконанні, що відповідає бажанню дітей якомога швидше побачити результат своєї роботи. Характерною відмінністю процесу малювання пластиліном є те, що діти малюють пальцями, і пластилін не розтікається як фарба. Малювання фарбами пропонується дітям старшого віку. Зокрема, можливе поєднання обох технік, що урізноманітнює зображення образу. Техніка колажу передбачає роботу з вторсировиною (старі журнали, газети, реклами, шматочки тканини тощо), що сприяє екологічному вихованню дітей.

В основу програми покладено принцип доступності. До гуртка приходять діти з різним рівнем сприймання образотворчого мистецтва. Тому, основне завдання занять – зацікавити і захопити дітей художньо-практичною діяльністю, створити на заняттях ту особливу піднесену і творчу атмосферу, що сприяє творчому розвитку дітей різних вікових категорій.

Навчання проводиться за індивідуальною, груповою та колективною формами роботи; використовуються такі методи: бесіда, лекція, індивідуальні та колективні вправи, екскурсії в природу, організація виставки творчих робіт, ярмарку-продажу тощо.

На заняттях використовуються скло різного формату, кольоровий пластилін різної консистенції, стеки, загострені дерев'яні палички або ручки, різні пера, кольорова туш, калька, наждачний папір, наочні посібники, ілюстративний та дидактичний матеріал, фарби, пензлики, ножиці, клей

ПВА, білий та кольоровий папір і картон, ватман, вторсировина (рекламні проспекти, старі журнали, газети, утилізовані книги тощо).

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Техніка малювання пластиліном на склі	1	2	3
3.	Техніка малювання фарбами на склі	1	2	3
4.	Техніка малювання пластиліном та фарбами на склі	1	3	4
5.	Прості колажні композиції	1	3	4
6.	Підсумок	-	1	1
Разом:		5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Мета та зміст роботи гуртка. Техніка безпеки під час проведення занять. Сучасні тенденції в образотворчому мистецтві. Картини Тетяни Воропай (вітражний живопис), Леонтія Гринюка (Вже знову прийшла весна. Батьки), Михайла Онацько (Україночка), Анастасії Рак (Козак і дівчина), Івана Сколоздри (Чумацький шлях, На Івана Купала) тощо.

2. Техніка малювання пластиліном на склі (3 год.)

Теоретична частина. Пластилін, його властивості та особливості роботи з ним, технологічні прийоми малювання пластиліном на склі. Інструменти та матеріали.

Практична частина. Малювання овочів, фруктів, глечиків, тарілок за зразком. Малювання простого натюрморту за ескізом, утвореним комбінацією декількох зразків. Малювання людини в природі за самостійно підібраним зразком. Створення довільної композиції за самостійно розробленим ескізом.

3. Техніка малювання фарбами на склі (3 год.)

Теоретична частина. Правила техніки безпеки. Прилади та матеріали, технологічні прийоми, що необхідні для малювання фарбами на склі.

Практична частина. Малювання квітового вітражу за зразком. Малювання вітражу з геометричним орнаментом за ескізом, утвореним комбінацією декількох зразків. Малювання українського подвір'я за

самостійно підібраним зразком. Створення композиції на вільну тему за самостійно розробленим ескізом.

4. Техніка малювання пластиліном та фарбами на склі (4 год.)

Теоретична частина. Правила техніки безпеки. Прилади та матеріали, технологічні прийоми, необхідні для одночасного малювання пластиліном та фарбами на склі.

Практична частина. Малювання дерев, тварин, птахів за зразком. Малювання пейзажу з тваринами, птахами, комахами за ескізом, утвореним комбінацією декількох зразків. Малювання фігури людини у побуті за самостійно підібраним зразком. Створення композиції на вільну тему, за самостійно розробленим ескізом.

5. Прості колажні композиції (4 год.)

Теоретична частина. Правила техніки безпеки. Прилади та матеріали, технологічні прийоми, необхідні для процесу створення композиції у техніці колажу.

Практична частина. Створення композиції «Моя сім'я, мої друзі» за зразком. Створення композиції «День народження» на власним ескізом. Створення колективної композиції «Веселі канікули».

6. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Оформлення та підготовка робіт для виставки. Виставка творчих робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- інноваційні художні техніки образотворчого мистецтва;
- прийоми малювання пластиліном і фарбами на склі;
- можливості вторсировини для створення колажних композицій;
- прийоми оформлення робіт;
- правила техніки безпеки з інструментами та матеріалами.

Вихованці мають вміти:

- застосовувати засоби образотворчого мистецтва;
- використовувати інноваційні художні техніки образотворчого мистецтва у власній художньо-творчій діяльності;
- застосовувати прийоми малювання пластиліном і фарбами на склі;
- працювати з різноманітними матеріалами вторсировини для створення колажних композицій;
- оформлювати власні роботи;
- виконувати правила техніки безпеки з інструментами та матеріалами.

Вихованці мають набути досвід:

- малювання пластиліном на склі;
- малювання пластиліном та фарбами на склі;
- створення різноманітних композицій.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>	
Клей ПВА	15 фл.
Фарби гуашеві	5 наб.
Акварельні фарби	15 наб.
Простий олівець	15 шт.
Крейда	1 кор.
Кольоровий картон	15 наб.
Білий картон	3 наб.
Папір для малювання	15 наб.
Кольоровий папір	5 наб.
Калька	15 листів
Наждачний папір	15 ар.
Чорна туш	5 фл.
Скло різного розміру	За потребою
Оцет	1 пляшка
<i>Інструменти та приладдя</i>	
Ножиці побутові	15 шт.
Лінійка	15 шт.
Пензлі різних розмірів з штучних матеріалів	15 наб.
Пензлі білячі різних розмірів	15 наб.
Ніж	15 шт.
Палітра пластмасова	15 шт.
Посуд для води	15 шт.
Серветки паперові	15 уп.
Рідке мило	3 фл.
Дерев'яні палички	45 шт.
Ручка з пером	15 шт.
Ганчірка	15 шт.
<i>Обладнання</i>	
Дошка учнівська	1 шт.
Столи учнівські	15 к-тів
<i>Картки для індивідуальної роботи</i>	
Зразки малюнків	15 к-тів

Пам'ятку з алгоритмом технологічного процесу створення роботи (мистецькі поради)	15 к-тів
<i>Таблиці і плакати</i>	
Техніка безпеки	1 к-т
Репродукції робіт художників, які малювали на склі	По можливості

ЛІТЕРАТУРА

1. Мистецтво Вінниччини [Текст] : Вінниц. організації НСХУ 30 років : Альбом / Упоряд. Л. Гринюк. – Вінниця : Державна картографічна фабрика, 2006. – 96 с. : кол. іл, кол. фото.
2. Сколоздра І. Живопис на склі. / Альбом /. – К.: Мистецтво, 1990. – 120 с.
3. Смольянинов И. Ф. Природа в системе эстетического воспитания. М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
4. Шийко О. Чарівний світ живопису на склі – дітям // Мистецтво та освіта. Науково-методичний журнал. № 3. – Київ, 1998. – С. 22-26.
5. Экологическое и эстетическое воспитание школьников / Под ред. Л. П. Печко. – М.: Педагогика, 1984. – 136 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЛІПЛЕННЯ»

Руденко І. В., старший науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти Інституту проблем виховання НАПН України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ліплення є пропедевтичною складовою такого виду образотворчого мистецтва як скульптура. Ліплення опановується дітьми за короткий період їх перебування в оздоровчому таборі. Скульптурна діяльність уможливорює роботу в об'ємі та на площині (кругла скульптура і рельєфне зображення).

В основу програми покладено інтеграційні процеси між скульптурою, керамікою та елементами дизайну з різноманітністю технік та матеріалів, що забезпечує послідовне введення дитини у світ мистецтва. Програмою передбачено використання глини, пластиліну, солоного тіста або мокрого піску та умовно скульптурних матеріалів. Таким чином, для дітей уможливується дослідна робота з пізнання властивостей матеріалів ліплення. Окрім того, програмою передбачені заняття на природі, де дітям пропонуються конкурси скульптури з піску, каміння або поєднання обох

матеріалів; фігурок з нескulptурних матеріалів: гілочок, будякового суцвіття, шишок, соснової глици тощо.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 6 до 16 років.

Метою програми є естетичне та екологічне виховання дітей через емоційно-ціннісне сприйняття образотворчого мистецтва, використання природних матеріалів.

Завдання програми:

сприяти пізнанню навколишнього світу через художньо-образну форму;

розвивати оригінальне образно-асоціативне мислення, просторову уяву та фантазію, відчуття простору, окоміру, зорової пам'яті тощо;

удосконалити дрібну моторику і тактильні відчуття.

Програму розраховано на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Навчання проводиться за індивідуальною, групою та колективною формами роботи; заняття проводяться і у приміщенні, і на природі; використовуються такі методи: бесіда, лекція, індивідуальні та колективні вправи, конкурси та організація виставки творчих робіт тощо.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Прості форми ліплення	0,5	1,5	2
3.	Метод витягування деталей з цільної форми	1	2	3
4.	Джгутикова техніка ліплення	1	2	3
5.	Пластове ліплення	1	3	4
6.	Пресування за допомогою шаблонів	0,5	1,5	2
7.	Підсумок	-	1	1
Разом		5	13	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Мета та зміст роботи гуртка. Техніка безпеки під час проведення занять. Види скульптури, твори гончарства та кераміки, матеріали, інструменти та приладдя для ліплення.

2. Прості форми ліплення (2 год.)

Теоретичне частина. Правила техніки безпеки. Прилади та матеріали, елементарні технологічні прийоми, необхідні у конструктивному методі ліплення.

Практична частина. Створення простих композицій: фрукти, овочі з листям; їжачок, на спинці якого, гриби, яблука; сім'я равликів на галявині, грибочки під деревом тощо.

3. Метод витягування деталей з цільної форми (3 год.)

Теоретичне частина. Технологічні прийоми конструктивного ліплення.

Практична частина. Ліплення пташки, качечки, баранця. Створення колективної композиції із виготовлених фігурок «На полонині», «Пташина ферма», «На озері» тощо.

4. Джгутикова техніка ліплення (3 год.)

Теоретичне частина. Технологічні прийоми ліплення керамічних виробів джгутиком; прийоми передачі образності предметів.

Практична частина. Ліплення чайного сервізу для зайчика, тарілочки для лисички, кошика для ведмеда та інше.

5. Пластове ліплення (4 год.)

Теоретичне частина. Технологічні прийоми ліплення з пласти.

Практична частина. Створення пластової композиції, декорованої за допомогою відтиску листя, гілочки, тканини з яскраво вираженою фактурою, пластової композиції з рельєфом, з якої можна утворити колективну роботу – рельєфне панно; ліплення пластового посуду.

6. Пресування за допомогою шаблонів (2 год.)

Теоретичне частина. Технологічні прийоми методу пресування.

Практична частина. Пресування простих форм (чашка, таріль, блюдце, фото рамка тощо).

7. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Створення фігурок з природних (не скульптурних) матеріалів. Проведення творчого конкурсу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- різні види скульптури, техніки, матеріали та їх властивості, інструменти, приладдя для ліплення;

- елементарні технологічні прийоми ліплення: способом джгутика, пласти, пресування, конструювання та витягування деталей з цільної форми;
- способи декорування керамічних та гончарних виробів: розпис, рельєф, розфарбування (нанесення кольору);
- прийоми створення скульптурних фігурок з природних матеріалів;
- правила техніки безпеки при роботі з інструментами та матеріалами.

Вихованці мають вміти:

- використовувати знання про різні види скульптури та техніки ліплення; застосовувати на практиці матеріали, інструменти, приладдя для ліплення;
- використовувати різні прийоми ліплення;
- застосовувати різні способи декорування керамічних та гончарних виробів;
- працювати з різноманітними природними матеріалами для створення скульптурних фігурок;
- виконувати правила техніки безпеки при роботі з інструментами та матеріалами.

Вихованці мають набути досвіду:

- ліплення із використанням елементарних прийомів;
- створення скульптурних фігурок з природних матеріалів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>	
Клей ПВА	15 фл.
Фарби гуашеві	5 наб.
Простий олівець	15 шт.
Крейда	1 кор.
Білий картон	10 наборів
Дощечки для ліплення	15 шт.
Пластилін	15 кор.
Глина	10 кг
Борошно	3 кг
Кухонна сіль	1 кг
<i>Інструменти та приладдя</i>	
Стеки	15 шт.
Лінійка	15 шт.
Пензлі різних розмірів з штучних матеріалів	15 наб.

Пензлі білячі різних розмірів	15 наб.
Скалка	15 шт.
Палітра пластмасова	15 шт.
Посуд для води	15 шт.
Серветки паперові	15 уп.
Рідке мило	3 фл.
Дерев'яні палички	45 шт.
Ганчірка	15 шт.
Форми для випікання тістечок	15 шт.
Піпетки для розпису	15 шт.
<i>Обладнання</i>	
Дошка учнівська	1 шт.
Столи учнівські	15 к-тів
<i>Картки для індивідуальної роботи</i>	
Зразки ілюстрацій керамічних, гончарних виробів та скульптурних фігурок з природних матеріалів	По можливості
Ілюстративний ряд скульптур з піску, каміння	По можливості
Пам'ятку з алгоритмом технологічного процесу створення роботи (мистецькі поради)	15 к-тів
<i>Таблиці і плакати</i>	
Техніка безпеки	1 к-т
Репродукції робіт скульпторів, керамістів, гончарів	По можливості

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаров И. Ф. Эстетическое воспитание школьников средствами искусства и действительности. – М.: Педагогика, 1986. – 126 с.
2. Від ремесла до творчості : Збірник / Упоряд. Ю. Г. Легенький. – К.: Час, 1990. – 152 с., 16 арк. іл.
3. Красноголовец О. С. Основы скульптуры : [Навч. посіб.]. – К.: Знання, 2008. – 171 с., 28 с. іл.
4. Щипалов А. С. Юным любителям кисти и резца. – М.: Просвещение, 1981. – 415 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА для гуртків дитячих закладів оздоровлення та відпочинку «КВІЛІНГ»

*Тинкован Т. В., Шталтовна Т. М.,
керівники гуртка «Сувенірна майстерня
квілінгу» ДП УДЦ «Молода гвардія».*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Декоративно-ужиткове мистецтво є одним з найулюбленіших занять дітей та має важливе значення у вихованні особистості дитини. Воно органічно увійшло до сучасного побуту і продовжує розвиватися. Одним з видів декоративно-ужиткового мистецтва є виготовлення виробів з використанням техніки «квілінг».

Навчальна програма реалізується в гуртку декоративно-ужиткового напрямку дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 6 до 16 років.

Мета програми: створення умов для творчої самореалізації дитини через виготовлення художніх виробів з використанням техніки «квілінг».

Завдання програми:

ознайомити з основами декоративно-ужиткового мистецтва;
надати знання з основ композиції, кольорознавства й матеріалознавства;

навчити різним технікам роботи зі стрічками паперу;

формуванню образного, просторового мислення;

розвивати кмітливість, винахідливість і стійкий інтерес до справи;

сприяти вихованню працьовитості, вміння доводити роботу до кінця;

виховати любов до рідної країни, її природи і людей.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Теоретичні заняття чергуються із практичною роботою, якій надається значна перевага. Хоча у ході вивчення та засвоєння програмового матеріалу діти працюють колективно, особлива роль відводиться самостійній та індивідуальній роботі. Теми подано в порядку зростання складності навчального матеріалу.

Для занять необхідно: двобічний кольоровий папір; кольоровий картон; клей ПВА; силіконовий клей для об'ємних квітів; ножиці; канцелярський ніж; лінійку; зубочистку; пінопласт формату А4; гребінець; швацькі голки; серветку.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього

1.	Вступ	1	-	1
2.	Основи композиції та кольорознавства	2	-	2
3.	Техніка квілінгу	1	2	3
4.	Виготовлення елементів квітів	1	3	4
5.	Декоративні вироби	1	3	4
6.	Виставка виробів	-	1	1
7.	Підсумок	-	1	1
	Разом:	6	10	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завдання та режим роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях.

2. Основи композиції та кольорознавства (2 год.)

Теоретична частина. Основа для виготовлення вітальних листівок, картинок, формування композиції, підбір кольорів. Правила підбору.

3. Техніка квілінгу (3 год.)

Теоретична частина. Найпоширеніші елементи квілінгу.

Практична частина. Виготовлення метеликів, картинки «Морське дно» (рибки, водорості тощо).

4. Виготовлення елементів квітів (4 год.)

Теоретична частина. Пошарові спіралі для квітів і листочків. Щільні і нещільні спіралі (роли). Квіти з прямими та фігурними стебельцями, їх компонування.

Практична частина. Виготовлення елементів для складання квітів, формування їх в букет. Виготовлення тюльпанів, нарцисів, ромашок. Створення панно з квітів. Створення гілочки яблуні.

5. Декоративні вироби (4 год.)

Теоретична частина. Основа, фон, матеріал для декоративних виробів. Основні прийоми плетіння нитками, бісером, стрічками.

Практична частина. Виготовлення шкатулок, ваз, рамок для фотокарток з використанням елементів квілінгу.

6. Виставка виробів (1 год.)

Практична частина. Підготовка робіт для виставки. Захист робіт.

7. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію квілінгу;
- основні прийоми роботи з папером для квілінгу;
- правила безпечного користування інструментами та матеріалами;
- технології використання різних матеріалів;
- основні прийоми плетіння нитками, бісером, стрічками.

Вихованці мають вміти:

- використовувати об'ємні композиції;
- конструювати й виготовляти подарунки з різноманітних матеріалів, оздоблювати їх за допомогою різних технік;
- створювати композиції;
- самостійно працювати із схемами, створювати вироби за їх допомогою.

Вихованці мають набути досвід:

- виготовлення простих виробів в техніці «квілінг»;
- створення різноманітних композицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д. Чиотти. Оригинальные поделки из бумаги/ Д.Чиотти. - М.: Мир книги, 2007.
2. Д. Чиотти. Узоры из бумажных лент/ Д.Чиотти. - М.: Мир книги, 2009.
3. Зайцева А. Искусство квиллинга. Магия бумажных лент/А.Зайцева. - М.: Эксмо, 2009.
4. Уолтер Х. Цветы из бумажных лент. Практическое руководство/Х.Уолтер. - Москва, 2009.
5. Уолтер Х. Популярный квиллинг. Цветы. Птицы. Животные из бумажных лент /Х.Уолтер. - М.: Ниола - Пресс, 2008.
6. Уолтер Х. Узоры из бумажных лент/ Х. Уолтер. - Москва, 2009.
7. Богатеева З. Чудесные поделки из бумаги /З. Богатеева. - М.: Просвещение, 1991.
8. Мейстер Н. Бумажная пластика/ Н.Мейстер. - М.: Астрель, 2001.
9. Афонькин С., Афонькина Е. Игры и фокусы с бумагой /С. Афонькин, Е. Афонькина. - М.: Рольф Аким, 1999.
10. Волобуєва Т. Розвиток творчої компетентності школярів /Т.Волобуєва.- Харків: Основа, 2005.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ПАПЕРОПЛАСТИКА»

*Філіпенко Н. Б., Гусева З. А., керівники
гуртка «Паперові витівки» ДП УДЦ
«Молода гвардія»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робота з папером – складання, вирізання, плетіння – це не тільки захоплююча, але і пізнавальна діяльність. Папір дає можливість дитині проявити свою індивідуальність, втілити задум, відчувати радість творчості. Здатність паперу зберігатись дозволяє робити речі, потрібні для повсякденного вжитку: закладки, упаковки для подарунків, підставки під олівці, пенали тощо.

Навчальна програма реалізується в гуртку паперопластики дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 6 до 16 років.

Мета програми: створення умов для творчої самореалізації дитини засобами паперопластики.

Завдання програми:

- ознайомити з основами декоративно-ужиткового мистецтва;
- навчити різним технікам використання паперу (торцювання, оригамі, пап'є-маше тощо)
- сформувати образне, просторове мислення;
- сформувати навички роботи з інструментами при обробці паперу та інших матеріалів;
- розвивати кмітливість, винахідливість і стійкий інтерес до справи;
- сприяти вихованню працьовитості, уміння доводити роботу до кінця;
- виховати любов до рідної країни, її природи і людей.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Кожне заняття містить в собі теоретичну частину і практичне виконання завдання. Теоретичні відомості – це пояснення нового матеріалу, інформація пізнавального характеру. Основну увагу на заняттях приділяється практичним роботам: самостійному складанню схем, оформленню виробів з паперу.

Під час занять у гуртку діти засвоюють універсальний характер паперу, відкривають його властивості, знайомляться з технікою виготовлення виробів з паперу. Крім того, діти набувають навички конструкторської діяльності, роботи в колективі, вислуховувати і сприймати точку зору іншої людини.

Виховання і навчання в гуртку здійснюється «природним шляхом» у процесі творчої роботи. Діти отримують від керівника ту інформацію, ті приклади, які необхідні їм для здійснення власного задуму й власних,

відповідних віку, уявлень про світ. Всі вироби, що виготовлюються дітьми, функціональні: ними можна грати, їх можна використовувати в побуті, їх можна подарувати друзям і рідним.

Особлива увага приділяється створенню в дитячому колективі доброзичливої, творчої обстановки, що сприяє виявленню індивідуальності кожного.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Робота з гофрованим папером	1	1	2
3.	Виготовлення композицій на картоні	0,5	1,5	2
4.	Об'ємне торцювання. Торцювання на пластиліні	0,5	1,5	2
5.	Техніка «гофротрубочки»	1	2	3
6.	Паперова лялька із гофрованого паперу.	0,5	1,5	2
7.	Паперові квіти	0.5	1,5	2
8.	Підготовка робіт для виставки	-	1	1
9.	Підсумок	-	1	1
	Разом	5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення паперу, завдання гуртка, режимом роботи. Правила поведінки під час занять. Зразки робіт, матеріали та інструменти. Правила техніки безпеки.

2. Робота з гофрованим папером (2 год.)

Теоретична частина. Властивості та можливості паперу як матеріалу для художньої творчості, техніка роботи з папером. Техніка торцювання на папері. Контурне торцювання. Бокове торцювання. Внутрішнє торцювання. Виготовлення мозаїки технікою торцювання. Основні прийоми роботи та послідовність виконання мозаїки технікою торцювання.

Практична частина. Підготовка шаблонів. Виготовлення простих композицій (серце, квіточка).

3. Виготовлення композицій на картоні (2 год.)

Теоретична частина. Основні прийоми роботи з папером: складання, згинання, вирізування, склеювання, торцювання, скручування. Основи

композиції, формоутворення, кольорознавства. Формування композиції на основі співвідношення кольорів.

Практична частина. Створення композицій на картоні, виготовлення рамок для фотографій. Виготовлення листівок способом торцювання з використанням заготовлених шаблонів.

4. Об'ємне торцювання. Торцювання на пластиліні (2 год.)

Теоретична частина. Пластилін і його застосування. Властивості пластиліну. Послідовність виготовлення виробів з пластиліну.

Практична частина. Виготовлення з пластиліну об'ємних фігур. Виготовлення виробів «Кактус», «Курча», «Ялинка».

5. Техніка «гофротрубочки» (3 год.)

Теоретична частина. Особливості техніки «гофротрубочки». Моделювання та художнє конструювання. Декоративність, пластичність, форми і поверхні рельєфних виробів із паперу. Елементи графічної грамоти. Основні лінії на ескізах та кресленнях: контурна, розмірна та лінія згибу. Виконання креслень розгорток за допомогою циркуля.

Практична частина. Виготовлення одинарної та подвійної «гофротрубочки». Гофрування паперу за допомогою «долинок» і «гірок». Виготовлення квітки «Пролісок». Виготовлення «святкового торта»: підготовка деталей, каркасу для торта, «гофротрубочки» для прикрашання.

6. Паперова лялька із гофрованого паперу (2 год.)

Теоретична частина. Історія паперових ляльок.

Практична частина. Створення ляльки-ангела з гофрованого паперу. Виготовлення авторських ляльок.

7. Паперові квіти (2 год.)

Теоретична частина. Будова квітки, кольорознавство. Послідовність виготовлення штучних квітів із гофрованого паперу. Багатошарове торцювання. Способи кріплення елементів. Робота з дротом.

Практична частина. Виготовлення квітів «Піон», «Гвоздика».

8. Підготовка робіт для виставки (1 год.)

Практична частина. Оформлення робіт для виставки. Оформлення виставкового стенду. Правила оформлення робіт для виставки.

9. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Виставка дитячих робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- види художньої роботи з папером, дизайн;
- основи техніки паперопластики;
- основи композиції та кольорознавства;
- основні прийоми роботи техніки «торцювання»;
- прийоми гофрування паперу;
- техніку виконання аплікаційних робіт;
- правила безпечного користування інструментами.

Вихованці мають вміти:

- виготовляти шаблони й трафарети;
- виконувати гофрування паперу та виготовляти з нього різні вироби;
- вміло підбирати кольори при оздобленні виробів.

Вихованці мають набути досвід:

- роботи з інструментами при обробці паперу;
- використання різних технік обробки паперу (торцювання, оригамі, пап'є-маше тощо).

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

1. Папір ксероксний 10000 листів
2. Набір кольорового паперу 5000 листів
3. Картон кольоровий 50 наборів
4. Фарби акварельні 10 наборів
5. Клей ПВА (250 г) 10 банок
6. Фломастери 10 наборів
7. Папір – ватман А1 100 листів

ЛІТЕРАТУРА

1. Гагарин Б. Г. Конструирование из бумаги. – Ташкент 1988 – С. 33.
2. Гибсон Р. Поделки. Папье-маше. Бумажные цветы. – М.: Росмэн, 1996 – С. 65.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1991 – С. 98
4. Джун Д. Поделки из бумаги. – М.: Росмэн, 1996 – С. 64
5. Калмыкова Н. В., Максимова И. А. Макетирование из бумаги и картона. М.: Университет, 2000 – С. 80.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ОРИГАМІ»

*Сіманець В. В., Квашніна Н. І.,
керівники гуртка «Орігамі» ДП УДЦ
«Молода гвардія»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Орігамі – стародавнє японське мистецтво моделювання з паперу без використання ножиць і клею. Складання та моделювання паперових фігур розвиває просторову уяву дитини. Заняття з орігамі сприяють розвитку інтелекту, художнього смаку, конструкторських здібностей, привчає до точності та акуратності.

Навчальна програма реалізується в гуртку науково-технічного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми: створення умов для творчої самореалізації дитини через створення художніх виробів з використанням техніки «орігамі».

Завдання програми:

ознайомити з основними поняттями і базовими формами техніки «орігамі»;

формуванню умінь і навичок замальовувати та читати схеми виробів за технікою «Орігамі»;

формуванню образного, просторового мислення;

формуванню практичних навичок роботи з папером;

розвивати кмітливість, винахідливість і стійкий інтерес до справи;

формуванню таких якостей особистості, як працелюбність, колективізм, відповідальність.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Основна увага на заняттях приділяється практичній роботі з виготовлення різноманітних фігур та композицій з паперу. Багато уваги приділяється індивідуальній роботі з кожним вихованцем.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Історія виникнення мистецтва «Орігамі»	0,5	1,5	2
3.	Базові форми орігамі та їх поєднання	1	1	2
4.	Виготовлення іграшок для театру	1	2	3
5.	Виготовлення фігурки «голова-тулуб»	0,5	1,5	2

6.	Створення простих композицій	1	1	2
7.	Виготовлення фігурки «Птах, що махає крилами»	-	1	1
8.	Виготовлення «рухливих» фігурок	0,5	1,5	2
9.	Підсумок	-	1	1
	Разом:	5,5	10,5	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завдання гуртка, режим роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях.

2. Історія виникнення мистецтва «Орігамі» (2 год.)

Теоретична частина. Способи і прийоми складання фігурок. Основні базові форми: квадрат, трикутник. Умовні позначення способів складання фігур.

Практична частина. Виготовлення літака, човника.

3. Базові форми оригамі та їх поєднання (2 год.)

Теоретична частина. Базові форми: квадрат, трикутник, «книжка» та «двері».

Практична частина. Виготовлення фігурок «Котик», «Песик», «Сюрікен».

4. Виготовлення іграшок для театру (3 год.)

Теоретична частина. Технологія виготовлення фігурок для пальчикового театру та театру масок.

Практична частина. Виготовлення фігурок кота, жабки, ведмедика.

5. Виготовлення фігурки «голова-тулуб» (2 год.)

Теоретична частина. Техніка створення двохдетальних фігур за допомогою склеювання та розмальовування.

Практична частина. Створення двохдетальних фігур.

6. Створення простих композицій (2 год.)

Теоретична частина. Поняття «композиція», закони композиції. Поєднання кількох фігур в одній композиції. Засоби організації композицій: вибір формату, елементів композиції, визначення композиційного центру, розміру, кольору.

Практична частина. Створення простих композицій за вибором дітей.

7. Виготовлення фігурки «Птах, що махає крилами» (1 год.)

Практична частина. Складання базової форми «риба», виготовлення фігурки «птаха».

8. Виготовлення «рухливих» фігурок (2 год.)

Практична частина. Техніка виготовлення рухливих фігурок. Закріпити навички складання фігурки «літаючого птаха» та навчити

Практична частина. Складання фігур «Стрибуча жабка», «Журавлик Цуру».

9. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків. Оформлення виставки робіт вихованців гуртка «Оригамі».

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні відомості про мистецтво «Оригамі», поняття композиції;
- основні види та прийоми роботи з папером в техніці «Оригамі»;
- правила безпечного користування інструментами та матеріалами.

Вихованці мають вміти:

- створювати поробки оригамі, використовуючи інструкційні карти та схеми;
- виготовляти об'ємні фігури;
- створювати композиції з фігур оригамі;
- втілювати у практичній діяльності засоби організації композицій.

Вихованці мають набути досвід:

- оволодіння способами та прийомами складання паперу;
- власної творчої діяльності.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Прилади та інструменти	Кількість
Олівці прості	35 шт.
Олівці кольорові	5 уп.
Лінійки металеві	15 шт.
Пензлики	25 шт.
Ножиці	35 шт.
Демонстраційні стенди	5 шт.
Стрічки різнокольорові	По 5 шт. різного кольору
Степлер	2 шт.
Рамки різних розмірів	20 шт.

Фломастери	5 уп.
Матеріали	Кількість
Папір білий	20 наборів
Папір кольоровий	40 наборів
Папір двосторонній кольоровий	30 наборів
Картон кольоровий	15 наборів
Картон білий	5 наборів
Клей ПВА	5 шт.
Скотч звичайний	5 шт.
Скотч двосторонній	1 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Афонькин С. Ю., Афонькина Е. Ю.* Уроки оригами в школе и дома. - М.: Аким. 1995. - 208 с.
2. *Афонькин С. Ю., Афонькина Е. Ю.* Банк оригами. — М.: Аким, 1996. — 32 с.
3. *Афонькин С. Ю., Афонькина Е. Ю.* Оригами. Дело в шляпе. — СПб.: Химия. 1998. — 56 с.
4. *Афонькин С. Ю., Афонькина Е. Ю.* Энциклопедия оригами — СПб.: Кристалл. М.: Оникс. 2000. 272 с,
5. *Афонькин С. Ю., Афонькина Е. Ю.* Все об оригами. — СПб.: Кристалл. 2004.- 272 с.
6. *Кунихико Касахара, Итоши Такахама Оригами для знатоков* Пер. с англ. ALSIG Токіо. Neu-York, 1997. — 168 с.
7. *Соколова С, В.* Оригами. Игрушки из бумаги. — VI.: Махаон, СПб.: Валери, 1999. — 112 с.
8. *Хлямова Т.* Звездное небо оригами. — М.: Аким, 1997. — 64 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «КОНСТРУЮВАННЯ ПОВІТРЯНИХ ЗМІЇВ»

Липецький О. П., заступник директора з науково-методичної роботи Центру науково-технічної творчості молоді «Сфера» Оболонського управління освіти м. Києва.

Мачуський В. В., завідувач лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Технічна творчість учнів є особливим видом діяльності, у процесі якої відбувається розвиток творчих здібностей, формуються елементи досвіду творчості в галузі науки і техніки.

Одним з напрямів такої діяльності є зацікавленість учнів у створенні літаючих об'єктів у вигляді повітряних зміїв. Доступність у виготовленні та запуску повітряних зміїв є однією з передумов поширення цього виду технічної творчості.

Навчальна програма реалізується в гуртку науково-технічного напрямку дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 10 до 16 років.

Мета програми: виховання творчої особистості учнів, формування і розвиток технічного мислення, творчої уяви, необхідних для виготовлення

повітряних зміїв, створення умов для самореалізації дітей у практичній діяльності.

Основними завданнями програми є формування таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з історією авіації, основами технічного моделювання та конструювання повітряних зміїв;

практична – формування вмінь та навичок конструювання та виготовлення повітряних зміїв, набуття практичного досвіду роботи з різноманітними інструментами та матеріалами;

творча – формування технічного мислення, розвиток конструкторських здібностей, навичок виготовлення повітряних зміїв як за кресленнями, так і власної конструкції.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Теоретична частина має бути присутня на кожному занятті у вигляді бесіди, але не повинна займати більше 1/3 від часу проведення заняття. Головна увага має бути зосереджена на теоретичних питаннях, пов'язаних із поясненням фізичних умов польоту повітряного змія і технологічних прийомів конструювання та виготовлення моделей. Особливу увагу слід приділяти техніці безпеки, проводити вступний та поточний інструктаж при роботі з інструментами та під час запуску моделей.

Практична робота передбачає виготовлення повітряних зміїв різного рівня складності із застосуванням доступних матеріалів.

Методи контролю за отриманими результатами: наприкінці кожного заняття проводиться коротке опитування, демонстрація виконаних робіт, їх аналіз.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	0,5	0,5	1
2.	Історія виникнення повітряних зміїв. Конструктивні види повітряних зміїв	0,5	0,5	1
3.	Повітряні «міні»- змії	0,5	2,5	3
4.	Повітряний змій типу «Параплан»	0,5	2,5	3
5.	Повітряний змій типу «Дельтаплан»	0,5	2,5	3
6.	Виготовлення повітряних зміїв за вибором або власної конструкції	0,5	1,5	2
7.	Змійковий «потяг»	0,5	1,5	2
8.	Підсумок	0,5	0,5	1
	Разом	4	12	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення дітей з мета роботи та розклад занять. Техніка безпеки роботи з інструментами та під час запуску моделей.

Практична частина. Демонстрація повітряних зміїв різноманітної конструкції, показові запуски.

2. Історія виникнення повітряних зміїв. Конструктивні види повітряних зміїв (1 год.)

Теоретична частина. Історичні відомості про винахід та застосування повітряних зміїв різних типів та конструкцій. Сучасні типи повітряних зміїв, їх конструктивні особливості та практичне використання.

Практична частина. Ознайомлення з матеріалами та інструментами, необхідними для виготовлення повітряних зміїв.

3. Повітряні «міні»-змії (3 год.)

Теоретична частина. Повітряні змії найпростішої конструкції. Будова «міні»-змія. Основні елементи. Поняття про креслення та шаблон. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення «міні»-змія.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Прийоми роботи з кресленнями та шаблонами. Виготовлення «міні»-змія (повітряні змії виготовленні в техніці «орігамі» з використанням паперу та картону). Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

4. Повітряний змій типу «Параплан» (3 год.)

Теоретична частина. Повітряні змії нескладної будови з двома силовими елементами конструкції або з аеродинамічною стабілізацією у польоті. Будова параплану. Основні елементи. Побудова викрійки повітряного змія за кресленнями або шаблонами. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення змія типу «Параплан».

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів (рейки, дріт, поліетиленова плівка, скотч, нитки). Прийоми роботи з шаблонами та кресленням. Виготовлення «міні»-параплану. Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

5. Повітряний змій типу «Дельтаплан» (3 год.)

Теоретична частина. Повітряні змії типу «Дельтаплан» нескладної будови з трьома силовими елементами конструкції та аеродинамічним кільом. Будова повітряного змія. Основні елементи. Побудова викрійки повітряного змія за кресленнями або шаблонами. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення повітряного змія.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів (рейки, дріт, поліетиленова плівка, скотч, нитки). Прийоми роботи з кресленнями та шаблонами. Виготовлення «дельтаплану». Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

6. Виготовлення повітряних зміїв за вибором або власної конструкції (2 год.)

Теоретична частина. Основні елементи креслення повітряного змія власної конструкції. Правила побудови викрійки повітряного змія за розробленими кресленнями або шаблонами. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення повітряного змія.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів (рейки, дріт, поліетиленова плівка, скотч, нитки). Відпрацювання прийомів роботи з шаблонами та кресленням. Виготовлення повітряного змія власної конструкції. Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

7. Змійковий «потяг» (2 год.)

Теоретична частина. Особливості польоту моделей, з'єднаних у змійковий «потяг». Вимоги до моделей змійкового «потягу». Технологія складання та регулювання змійкового «потягу».

Практична частина. Виготовлення, складання та регулювання змійкового «потягу». Оздоблення елементів змійкового «потягу». Запуски змійкового «потягу».

8. Підсумок (1 год.)

Теоретична частина. Підбиття підсумків роботи гуртка.

Практична частина. Виставка кращих моделей. Фестиваль повітряних зміїв.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила з безпеки праці в приміщенні гуртка та під час проведення запуску літаючих моделей;
- основні терміни, положення та закони з тем теоретичного курсу програми;
- порядок виготовлення моделей;
- інструменти і матеріали для побудови літаючих моделей.

Вихованці мають вміти:

- організовувати робоче місце;
- обирати за кресленнями моделі необхідні матеріали та інструменти;

- визначати порядок виконання робіт, послідовність операцій;
- використовувати необхідні інструменти для виготовлення моделей;
- проектувати та виготовляти найпростіші літаючі моделі;
- запускати та регулювати літаючі моделі.

Вихованці мають набути досвід:

- конструювання та виготовлення повітряних зміїв;
- роботи з різноманітними інструментами та матеріалами.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>	
Плівка поліетиленова або лавсанова	20 м
Рейки 4х4мм,	50 шт.
Клей ПВА	15 шт.
Дріт металевий 1,5 мм	5 м
Скотч різнокольоровий	4 наб.
Нитки №10	5 шт.
Волосінь для запуску 20м	5 шт.
Картон А-4	15 наб.
<i>Інструменти та приладдя</i>	
Ножиці побутові	15 шт.
Лінійка 500 мм	15 шт.
Лобзики	5 шт.
Надфілі (набір)	5 шт.
Молоток	1 шт.
Плоскогубці	5 шт.
Напилки (набір)	1 шт.
Ніж канцелярський	15 шт.
<i>Обладнання</i>	
Столи учнівські	15 к-тів
<i>Таблиці і плакати</i>	
Техніка безпеки	1 к-т
Алгоритми виконання моделей	1 к-т

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрович М. «Змей-стриж» // Левша.-2005.-№1.-С.6-7.
2. Алешкин В. В небе – “парафлекс” // Левша.-1993.-№6.- С.6.
3. Драчинський А. Г. Повітряні змії.- Полтава: Технічна творчість, 2005.
4. Дельталет на привязи // Моделист-конструктор. – 1998. - № 7. – С.24-28.

5. Запускаємо повітряного змія. [Електронний ресурс].- режим доступу <http://biblioteka.ostriv.in.ua/publication/code-14A9CA3D2AF5A/list-1261DEB1F27>
6. Зверик А. П. Стартует змей-ракета. - //Юний технік. - 1993. - №1.
7. Зверик Ю. А. Авиация на привязи // Левша. – 1997. -№ 5. – С. 6-7.
8. Як зробити повітряного змія ромбовидної форми. [Електронний ресурс].- режим доступу <https://samorobku.in.ua/yak-zrobutu/yak-zrobiti-povitryanogo-zmiya-rombovidnoyi-formi/>.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «АВІАМОДЕЛЮВАННЯ»

*Липецький О. П., заступник
директора з науково-методичної
роботи Центру науково-технічної
творчості молоді «Сфера»
Оболонського управління освіти
м. Києва.*

*Мачуський В. В., завідувач
лабораторії позашкільної освіти
Інституту проблем виховання
НАПН України.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дитяча технічна творчість є дією з наймасовіших форм залучення учнівської молоді до творчості. Вона спрямована не тільки на ознайомлення вихованців із різноманітним світом техніки, розвиток їхніх здібностей, а й на трудове виховання та політехнічну освіту.

Авіамоделювання – поширений вид технічної творчості. Це одне з улюблених занять учнівської молоді, масовий технічний вид спорту, що допомагає ознайомитись зі світом авіації.

Навчальна програма реалізується в гуртку науково-технічного напрямку дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 10 до 16 років.

Мета програми: виховання творчої особистості учнів, поглиблення знань з природничо-математичних дисциплін та формування і розвиток технічного мислення, творчої уяви, необхідних для виготовлення літаючих авіамоделей, створення умов для самореалізації дітей у практичній діяльності.

Основними завданнями програми є формування таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з історією авіації, основами моделювання та конструювання літаючих моделей;

практична – формування вмінь та навичок конструювання та виготовлення літаючих моделей, набуття практичного досвіду роботи з різноманітними інструментами та матеріалами;

творча – формування технічного мислення, розвиток конструкторських здібностей, навичок виготовлення літаючих моделей як за кресленнями, так і власної конструкції.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Теоретична частина має бути присутня на кожному занятті у вигляді бесіди, але не повинна займати більше 1/3 від часу проведення заняття. Головна увага має бути зосереджена на теоретичних питаннях, пов'язаних із поясненням фізичних умов польоту авіамоделей і технологічних прийомів конструювання та виготовлення моделі. Особливу увагу слід приділяти техніці безпеки, проводити вступний та поточний інструктаж при роботі з інструментами та під час запуску літаючих моделей.

Практична робота передбачає виготовлення авіамоделей різного рівня складності із застосуванням доступних матеріалів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	0,5	0,5	1
2.	Українські авіаконструктори та їх внесок у світову авіацію	0,5	0,5	1
3.	Найпростіші літаючі моделі планерів	0,5	1,5	2
4.	Модель планера	0,5	2,5	3
5.	Контурна модель-напівкопія «літака»	0,5	2,5	3
6.	Модель літака з гумовим двигуном на дальність польоту	0,5	2,5	3
7.	Виготовлення літаючих моделей за вибором або власної конструкції	0,5	1,5	2
8.	Підсумок	-	1	1
	Разом	3,5	12,5	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Мета роботи та розклад занять. Техніка безпеки роботи з інструментами та під час запуску моделей.

Практична частина. Демонстрація авіамоделей, показові запуски.

2. Українські авіаконструктори та їх внесок у світову авіацію (1 год.)

Теоретична частина. Історичні відомості про авіацію. Видатні українські конструктори й учені І. Сікорський, О. Антонов, С. Корольов та їх внесок у світову науку. Авіамоделювання - поширений вид технічної творчості. Сучасні типи літаючих моделей та їх конструктивні особливості.

Практична частина. Ознайомлення з матеріалами та інструментами, необхідними для виготовлення найпростіших літаючих моделей.

3. Найпростіші літаючі моделі планерів (2 год.)

Теоретична частина. Літаючі моделі планерів найпростішої конструкції. Будова моделі планера. Основні елементи. Поняття про креслення та шаблон. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення моделі.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Прийоми роботи з кресленнями та шаблонами. Виготовлення літаючої моделі планера. Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей (найпростіші літаючі моделі планерів виготовленні в техніці «орігамі» з використанням паперу та картону).

4. Модель планера (3 год.)

Теоретична частина. Загальні відомості про планер. Основні елементи планера та їх призначення. Особливості конструкції моделі планера на дальність польоту «класичної» схеми. Побудова шаблонів крила, стабілізатора і кіля за кресленнями. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення моделі планера.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Прийоми роботи з шаблонами та кресленням. Виготовлення моделі планера. Основні елементи моделі (крило, стабілізатор, кіль – виготовлені з картону або пінопластових панелей для стелі, фюзеляж – дерев'яна рейка 3х3 мм або пластикова трубка, клей ПВА, для балансування використовуємо гумку для стирання, скотч). Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

5. Контурна модель-напівкопія «літака» (3 год.)

Теоретична частина. Загальні відомості про модель планера. Вибір прототипу для виготовлення контурної моделі-напівкопії «літака». Основні елементи моделі та їх призначення. Побудова шаблонів крила, стабілізатора, кіля і фюзеляжу за кресленнями. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення моделі планера.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Прийоми роботи з шаблонами та кресленням. Виготовлення

моделі планера. Основні елементи моделі. Оздоблення моделей відповідно до прототипу. Регулювання і запуски моделей.

6. Модель літака з гумовим двигуном (3 год.)

Теоретична частина. Загальні відомості про літак. Основні елементи літака та їх призначення. Особливості конструкції моделі літака на дальність польоту. Повітряний гвинт для літаючої моделі. Авіамоделльний гумовий двигун. Побудова шаблонів крила, стабілізатора і кіля за кресленнями. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення моделі літака.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Прийоми роботи з шаблонами та кресленням. Виготовлення моделі літака. Основні елементи моделі (крило, стабілізатор, кіль, гвинт – виготовлені з картону або пінопластових панелей для стелі, фюзеляж – дерев'яна рейка або пластикова трубка, 3х3 мм, гумовий двигун з 2-3 гумових кілець, елемент для кріплення повітряного гвинта - плоска з жерсті, металевий дріт діаметром 1,5 мм для виготовлення вісі повітряного гвинта, клей ПВА, скотч). Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

7. Виготовлення літаючих моделей за вибором або власної конструкції (2 год.)

Теоретична частина. Креслення літаючої моделі планера або літака власної конструкції. Основні елементи. Побудова шаблонів за розробленими кресленнями. Інструменти та матеріали, необхідні для виготовлення авіамоделей.

Практична частина. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Прийоми роботи з шаблонами та кресленням. Виготовлення літаючої моделі власної конструкції. Оздоблення моделей. Регулювання і запуски моделей.

8. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків роботи. Виставка кращих моделей. Змагання на дальність польоту моделей планерів та літаків з гумовим двигуном на проходження дистанції до 20 метрів.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила безпеки праці в приміщенні гуртка та під час проведення запуску літаючих моделей;
- основні терміни, положення та закони з тем теоретичного курсу програми;
- порядок виготовлення моделей;
- інструменти і матеріали для побудови літаючих моделей.

Вихованці мають вміти:

- організовувати робоче місце;
- обирати за кресленнями моделі необхідні матеріали та інструменти;
- визначати порядок виконання робіт, послідовність операцій;
- використовувати необхідні інструменти для виготовлення моделей;
- проектувати та виготовляти найпростіші літаючі моделі;
- запускати та регулювати літаючі моделі.

Вихованці мають набути досвід:

- конструювання та виготовлення літаючих моделей;
- роботи з різноманітними інструментами та матеріалами;
- виготовлення літаючих моделей як за кресленнями, так і власної конструкції.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>	
Пінопласт (для покриття стелі 50x50x5мм)	10 наб.
Рейки 3x3мм,	50 шт.
Клей ПВА	10 шт.
Дріт металевий 1,5мм	5 м.
Скотч різнокольоровий	4 наб.
Нитки №10-30	5 шт.
Гума авіамоделна (1,5-2мм)	15 м.
Картон А-4	15 наб.
<i>Інструменти та приладдя</i>	
Ножиці побутові	15 шт.
Лінійка 500мм	15 шт.
Лобзики	5 шт.
Надфілі (набір)	5 шт.
Молоток	1 шт.
Плоскогубці	5 шт.
Напилки (набір)	1 шт.
Ніж канцелярський	15 шт
<i>Обладнання</i>	
Столи учнівські	15 к-тів
<i>Таблиці і плакати</i>	
Техніка безпеки	1 к-т
Алгоритми виконання моделей	1 к-т

ЛІТЕРАТУРА

1. Рожков В.С. Авиамодельний кружок. / В.С. Рожков – М.: Просвещение, 1989 -157 с..
2. Програми з позашкільної освіти. Науково-технічний напрям / Биковська О.В., Лихота С.О. та ін –К: «Грамота», – 2007.– Випуск 1 – С.188-2003.
3. www.modelka.com.ua

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ»

Тараканова А. П., методист відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи Інституту модернізації змісту освіти

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Поширеною формою танцювальної діяльності в умовах дитячого оздоровчого закладу є хореографічні гуртки, зокрема народного танцю.

Народний танець є одним із дієвих засобів естетичного виховання дітей, залучення підростаючого покоління до загальнолюдських цінностей. Він сприяє вихованню високої внутрішньої культури особистості, її високих морально-етичних якостей, гармонійному формуванню фізичного апарату дитини.

Завдяки своїй доступній формі народні танці є першою сходинкою ознайомлення дітей з хореографічним мистецтвом, невід'ємною частиною дозвілля і можуть бути прикрасою будь-якого масового заходу: збір дітей біля вогнища, фестивалі народної творчості, календарні народні свята, конкурси серед аматорських колективів, концерти тощо.

Навчальна програма реалізується в гуртку хореографічного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми - формування у дітей особистісно-ціннісного ставлення до хореографічного мистецтва, виховання художніх інтересів, культури здоров'я.

Завдання програми:

дати дітям початкову хореографічну підготовку;

формувати сценічні виконавські навички;

виховувати культуру виконання рухів і точної передачі національного стилю і характерних особливостей танцю;

пропагувати здоровий спосіб життя, змістовний та активний відпочинок.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Для організації роботи гуртка необхідно підготувати музичний супровід, визначити вимоги до зовнішнього вигляду вихованців гуртка. Навчання у гуртку проводяться з урахуванням вікових особливостей дітей та підлітків, рівнем їх підготовки, індивідуальних особливостей.

Керівником гуртка може бути фахівець-хореограф або педагоги, обізнані з основами хореографії.

Орієнтовний план проведення занять в гуртку народного танцю:

Вправи екзерсису класичної системи танцю для розвитку танцювальної техніки - 10 хв.

Вивчення елементів народно-сценічного танцю - 10 хв.

Вивчення і повторення етюдів народно-сценічного танцю - 10 хв.

Вивчення композиції танцю - 15 хв.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Хореографія як вид мистецтва. Відомості з народознавства	2	-	2
3.	Елементи та вправи народного танцю	-	5	5
4.	Танцювальні рухи, танці	-	7	7
5.	Підсумок	-	1	1
	Разом	3	13	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1год.)

Теоретична частина. Комплектування групи. Визначення рівнів підготовки учасників. Танцювальне мистецтво народів України. Музичне оформлення танців.

2. Хореографія як вид мистецтва. Відомості з народознавства (2 год.)

Жанри і види хореографії. Історія розвитку українських танців. Основні жанри українських народних танців: хороводи, побутові, сюжетні. Сценічний український костюм та манера виконання рухів українських танців у різних регіонах України.

3. Елементи та вправи народного танцю (5 год.)

Практична частина.

Вправи біля станка:

- постановка ніг, корпусу, рук;
- позиції ніг – 1, 2, 3;
- позиції рук – підготовча, 1, 2, 3;
- напівприсідання по 1, 3 позиціям;
- батман тандю вбік, вперед, назад по 1, 3 позиціям;
- ронд де жамб партер (півколо) по 1 позиції;
- батман тандю жете вбік, вперед, назад;
- піднімання на півпальці по 1, 2, 3 позиціям.

Вправи на середині:

Колективно-порядкові вправи:

- марширування в різних ритмічних малюнках.
- па марше (танцювальний крок).
- па дегаже (зв'язуючий рух).
- стрибки:
- соте по 1, 2, 3 позиціям.
- шанжман де п'є по 3 позиції.

Вправи для рук:

- друге пор де бра – переведення рук з підготовчої позиції в 1, з 1 в 2, з 2 в підготовчу;
- перше пор де бра – переведення рук з підготовчої позиції в 1, з 1 в 3, з 3 в 1, з 1 в підготовчу.

Уклін для хлопчиків, для дівчат.

Основні положення в танцях.

4. Танцювальні рухи, танці (7 год.)

Практична частина. Виконання танцювальних рухів: потрійний танцювальний крок; залітний крок; крок з підстрибуванням; основний гуцульський дрібний крок; чосанка; увиванець; притупи (на вибір); бігунець; тинок; вихилясник, вірьовочка; припадання.

Танці: «Козачок», «Веснянка», «Гопак», «Тропотянка», «Гуцулята».

5. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Показовий виступ або академічний концерт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- складові танцю;
- правила використання позицій ніг та рук;

- характерні особливості виконання танців різних регіонів України.

Вихованці мають вміти:

- розбиратися в характері та ритмах музичного твору;
- розрізняти танці різного походження;
- координувати рухи;
- виконувати структуру танців.

Вихованці мають набути досвід:

- виконання рухів і точної передачі національного стилю і характерних особливостей танцю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барышникова Т. Азбука хореографии. Айрис пресс, Рольф. - М., 1999.
2. Василенко К. Ю. Український танець: Підручник, - К.: ІПК ПК, 1997.
3. Васильева Т. К. Секрет танца. - Санкт-Петербург: ТОО «Диамант», 1997.
4. Камін В. О. Народно-сценічний танець у дитячому хореографічному колективі. Методичні рекомендації МОН України, ІЗМН.-К.: 1996.
5. Методика викладання класичного танцю в школі: Методичні рекомендації / Укл. Л. Ю. Цветкова. - К.: ІЗМН, 1998. - 76 с.
6. Тараканова А. П. Система хореографічного виховання в школах і позашкільних закладах, МОН України, ІЗМН. - К.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА для гуртків дитячих закладів оздоровлення та відпочинку «Сучасний танець»

*Пепельжи Г. М., керівник гуртка
«Сучасні танці» ДП УДЦ «Молода
гвардія»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У літній період особливо актуальним постає питання художнього і фізичного розвитку дітей, чому сприяє діяльність гуртків художньо-естетичного напрямку дитячих закладів оздоровлення. Поширеною формою танцювальної діяльності в умовах літнього оздоровлення дітей є гуртки сучасних танців.

Сучасний танець постійно змінюється та оновлюється. Підтвердженням тому є поява нових видів та стилів танцю. Сучасний танець базується на популярних стилях музики, якою продиктоване виникнення таких танцювальних стилів, як: хіп-хоп, хаус, брейк-данс, диско, спортивні танці тощо.

Навчальна програма реалізується в гуртку хореографічного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми - формування у дітей особистісно-ціннісного ставлення до хореографічного мистецтва, виховання художніх інтересів, культури здоров'я.

Завдання програми:

- дати дітям початкову хореографічну підготовку;
- формуванню сценічних виконавських навичок;
- виховувати культуру виконання рухів і точної передачі стилю і характерних особливостей танцю;
- пропагувати здоровий спосіб життя, змістовний та активний відпочинок.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Програма «Сучасні танці» складена з урахуванням інтересів, потреб, актуальності та специфіки оздоровчого табору і передбачає комплексне поєднання різних форм та методів виховного процесу. Матеріал програми враховує традиції і сучасні тенденції розвитку хореографічної культури в Україні та за її межами. Програмою передбачається навчання з двох видів сучасного танцю (хіп-хоп, хаус) та танцювальної аеробіки.

У теоретичній частині занять подаються основні відомості, необхідні для проведення практичних занять, здійснюється перегляд відео-, фото-матеріалів.

У практичній частині занять діти опановують основні рухи сучасних

стилів танцю, танцювальної аеробіки, вчать створювати творчі номери для загальних таборових заходів.

Для організації роботи гуртка необхідно підготувати музичний супровід, визначити вимоги до зовнішнього вигляду вихованців гуртка. Навчання у гуртку проводяться з урахуванням вікових особливостей дітей та підлітків, рівнем їх підготовки, індивідуальних особливостей.

Керівником гуртка може бути фахівець-хореограф або педагоги, обізнані з основами хореографії.

Орієнтовний план занять гуртка сучасного танцю:

Колективно-порядкові та ритмічні вправи для організації роботи групи, вироблення вміння орієнтації в приміщенні, знайомство з різним характером, ритмом та формою музичного супроводу – 10 хв.

Вправи на розвиток техніки танцю, тренування танцювальних рухів, елементів та комбінацій різних груп танців – 15 хв.

Вправи на розвиток техніки сучасного танцю – 20 хв.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Сучасна хореографія, основні стилі і напрями	1	-	1
3.	Станок. Стилізований хіп-хоп, хаус	-	1	1
4.	Аеробіка	-	5	5
5.	Творча імпровізація	-	7	7
6.	Підсумок	1	-	1
	Разом	3	13	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Значення хореографічного мистецтва для естетичного виховання та формування культури. Історія танців. Визначення рівнів підготовки учасників. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях.

2. Сучасна хореографія, основні стилі і напрями (1 год.)

Теоретична частина. XX століття і джазові танці. Танці вільної композиції. Танці XXI століття: модерн, клубні танці, танці дискотек.

3. Станок, стилізований хіп-хоп, хаус (1 год.)

Практична частина. Вправи, необхідні для оволодіння правильною

постановкою тіла, голови, ніг, рук, виробленню координації рухів, уміння орієнтуватися на сценічному майданчику, набуття танцювальності.

Позиції ніг: 1, 2, 3, паралельних ступнів.

Позиції рук: 1, 2, 3.

Положення в парі: поруч, відкрите, закрите.

Батман тандю вбік, вперед, назад по 1 позиції.

Батман тандю жете вбік, вперед, назад по 1 позиції.

Напівприсідання по 1, 2, 3 позиціям.

Напівприсідання (пружний рух) в позиції паралельних ступнів.

Стрибки: соте по 1, в позиції паралельних ступнів.

Вправи для стоп.

Рівні (стоячи на ногах, на колінах, напівприсядки).

Рухи танців хіп-хоп, хаус.

Комбінації з вивчених вправ, елементів хіп-хопу, хаусу.

4. Аеробіка (5 год.)

Практична частина. Танцювальний крок. Елементи рухів в ритмі рок, хіп-хоп та інших стилів музики. Основні гімнастичні вправи з аеробіки (за системою Князева). Танцювальна аеробіка.

5. Творча імпровізація (7 год.)

Практична частина. Вправи на відчуття партнера. Контактна імпровізація. Складання етюдів за допомогою керівника. Імпровізація рухів з різними предметами.

6. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Показовий виступ.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- що таке танець і звідки походить його назва;
- різновиди і стилі сучасних танців;
- правила поведінки на танцювальному майданчику.

Вихованці мають вміти:

- володіти технікою виконання рухів;
- відчувати характер музики, темп, динаміку, форму музичного твору;
- самостійно використовувати запас танцювальних рухів у різноманітних ритмічних вправах, іграх та вільних танцях;
- створювати танцювальні композиції.

Вихованці мають набути досвід:

- виконання рухів і точної передачі стилю і характерних особливостей танцю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барышникова Т. Азбука хореографии. Айрис пресс, Рольф. - М., 1999.
2. Василенко К. Ю. Український танець: Підручник, - К.: ІПК ПК, 1997.
3. Васильева Т. К. Секрет танца. - Санкт-Петербург: ТОО «Диамант», 1997.
4. Ги Дени, Люк Дассвиль. Все танцы. - К.: «Музична Україна». 1987.
5. Методика викладання класичного танцю в школі: Методичні рекомендації / Укл. Л. Ю. Цветкова. - К.: ІЗМН, 1998. - 76 с.
6. Никитин В. Ю. Модерн-джаз танец. Начало обучения. - М.: ВЦХТ, 1998.
7. Тараканова А. П. Система хореографічного виховання в школах і позашкільних закладах, МОН України, ІЗМН. - К.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «СПОРТ НА ВІДПОЧИНКУ»

Маринич В. Л., доцент кафедри професійного неолімпійського та адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Як ти влітку відпочинеш, так весь рік і проведеш»

Захворюваність дітей шкільного віку в Україні за останні 10 років зросла на 27%. Сьогодні в Україні серед підлітків від 12 до 18 років тільки 6-10% - відносно здорові. Лише 6% наших співвітчизників мають достатній рівень рухової активності оздоровчої спрямованості [3]. Одним із шляхів вирішення зазначених проблем в українському суспільстві є проведення профілактичної діяльності в закладах освіти, прикладом якої може слугувати ефективне функціонування гуртків оздоровчого напрямку в позашкільних навчальних закладах.

Про колосальну популярність Олімпійських ігор знають більшість людей нашої планети. Разом з тим, про масштабні комплексні змагання з неолімпійських видів спорту - Всесвітні ігри, які стрімко набирають популярність, знають далеко не всі. Зміцнення здоров'я, удосконалення

рухових якостей, виховання волі і характеру, визнання в соціумі - такі завдання вирішує неолімпійський спорт, створюючи умови для розвитку творчих можливостей молодого покоління.

Навчальна програма «Спорт на відпочинку» забезпечує ефективне оздоровлення та повноцінний відпочинок дітей засобами неолімпійського спорту та належні умови для виховної, фізкультурно-оздоровчої та ігрової діяльності з дітьми та підлітками під час літніх канікул.

Навчальна програма реалізується в гуртку фізкультурно-спортивного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 6 до 10 років.

Метою навчальної програми є формування здоров'язберігаючої, загальнокультурної та соціальної компетентності дитини засобами оздоровчої та спортивної діяльності, виховання її самотивації на здоровий спосіб життя.

Завдання програми:

ознайомити з історією проведення Всесвітніх ігор, досягненнями українських спортсменів-неолімпійців, неолімпійськими видами спорту в Україні;

сформувати самотивацію на здоровий спосіб життя через усвідомлення цінності власного здоров'я та здоров'я оточуючих;

покращити фізичний стан дітей за допомогою оздоровчих вправ та системи загартування повітрям;

зняти у дітей наслідки гіподинамії за допомогою рухливих ігор та спортивних змагань з неолімпійських видів спорту;

виховувати у гуртківців патріотизм, волю, сміливість, наполегливість, організованість і дисципліну.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Заняття з дітьми проводяться на повітрі, в разі поганої погоди переносяться в приміщення. Заняття потребують мінімум спортивного спорядження. У гурток приймаються діти, які не мають медичних протипоказань. Кожна зустріч з дітьми включає в себе комплекс вправ ранкової гімнастики, загальну фізичну підготовку, знайомство з неолімпійськими видами спорту, рухливі ігри і змагання.

Форма організації занять: групова і масова (з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини).

Кожне заняття обов'язково включає в себе:

- комплекс вправ ранкової гімнастики;
- загальну фізичну підготовку;
- знайомство з неолімпійськими видами спорту;
- рухливі ігри і спортивні змагання.

Обладнання та матеріали: спортивний інвентар, атрибути для проведення конкурсів та змагань, музичний центр.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	Усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Всесвітні ігри: історія і сьогодення. Участь спортсменів України у Всесвітніх іграх	1	1	2
3.	Комплекс вправ ранкової гімнастики	-	1	1
4.	Загальна фізична підготовка	-	1	1
5.	Неолімпійські види спорту	1	6	7
6.	Правила, організація і проведення змагань	1	-	1
7.	Гігієна, режим дня і здорове харчування юного спортсмена	1	1	2
8.	Підсумок	-	1	1
	Разом	5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Історія неолімпійського спорту в світі та в Україні. Оздоровча, освітня, спортивна, естетична спрямованість неолімпійських видів спорту. Неолімпійський спорт як засіб формування здорового способу життя. Техніка безпеки на заняттях гуртка.

2. Всесвітні ігри: історія і сьогодення. Участь спортсменів України у Всесвітніх іграх (2 год.)

Теоретична частина. Всесвітні ігри з неолімпійських видів спорту: історичні факти. Програма змагань Всесвітніх ігор. Досягнення українських спортсменів на міжнародній арені.

Практична частина. Конкурси малюнку на кращу емблему Всесвітніх ігор. Вікторина на знання неолімпійських видів спорту.

3. Комплекс вправ ранкової гімнастики (1 год.)

Практична частина. Вивчення та засвоєння комплексу вправ ранкової гімнастики з елементами ритмічної гімнастики.

4. Загальна фізична підготовка (1 год.)

Практична частина. Вивчення та засвоєння комплексу вправ на координацію, спритність, гнучкість, силу і витривалість.

5. Неолімпійські види спорту (7 год.)

Теоретична частина. Знайомство з видами спорту, якими можна займатись на відпочинку, на свіжому повітрі: спортивний туризм, фрізбі, роликовий спорт, спортивне орієнтування, ритмічна гімнастика, перетягування канату.

Практична частина.

Спортивний туризм – долаття смуги перешкод, проходження туристичного маршруту (територія закладу).

Фрізбі – командна гра із залученням літаючого диску фрізбі.

Роликовий спорт – швидкісний біг на роликах та слалом (катання між фішками).

Спортивне орієнтування – орієнтування на території закладу по карті.

Ритмічна гімнастика – музично-ритмічні вправи.

Перетягування канату – командна гра, в якій команди безпосередньо міряються силою.

Участь юних спортсменів у рухливих іграх, естафетах, спортивних змаганнях з неоліпійських видів спорту.

6. Правила, організація і проведення змагань (1 год.)

Теоретична частина. Організація і проведення змагань. Права і обов'язки учасників змагань. Права і обов'язки суддів. Морально-фізичні якості юного спортсмена.

7. Гігієна, режим дня і здорове харчування юного спортсмена (2 год.)

Теоретична частина. Особиста гігієна дітей, які займаються спортом (гігієна тіла, одягу, взуття). Гігієнічні вимоги до місць проведення спортивних змагань. Роль режиму дня, харчування, загартування і регулярності занять обраним видом спорту у формуванні здорового способу життя.

Практична частина. Складання режиму дня молодшого школяра на літніх канікулах. Складання раціону харчування юного спортсмена, збалансованого білками, жирами, вуглеводами, мінеральними солями і вітамінами.

8. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Визначення кращих юних спортсменів, нагородження переможців і учасників змагань.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- історію неолімпійського спорту в світі та в Україні, програму Всесвітніх ігор -2013, досягнення українських спортсменів на міжнародній арені;

- основні неолімпійські види спорту;
- правила, організацію і проведення змагань серед дітей з неолімпійських видів спорту, права і обов'язки учасників змагань.

Вихованці мають вміти і застосовувати:

- навички з техніки безпеки на заняттях;
- основні елементи спортивного туризму, фрізбі, роликового спорту, спортивного орієнтування, ритмічної гімнастики, перетягування канату;
- виконувати комплекси вправ на координацію, спритність, гнучкість, силу і витривалість;
- виконувати комплекс вправ ранкової гімнастики з елементами ритмічної гімнастики;
- перевірку особистої гігієни, гігієнічних вимог місця проведення змагань;
- складати режим дня на літніх канікулах, в якому вагоме місце займає рухова активність;
- контроль власного раціону харчування;
- загальну фізичну підготовку у рухливих іграх, естафетах, змаганнях з неолімпійських видів спорту.

У вихованців мають сформуватися здоров'язберігаюча, загальнокультурна та соціальна компетентності:

- ціннісне ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих;
- самомотивація на здоровий спосіб життя;
- вміння чергувати розумову та фізичну активності;
- виховання у гуртківців патріотизму, волі, сміливості, наполегливості, організованості і дисциплінованості;
- підвищення рівня загальної культури, розширення кругозору;
- здатність працювати в групі, команді;
- уміння слухати, чітко висловлювати свої думки;
- здатність надавати допомогу товаришам по групі, команді;
- здатність оцінювати свої дії та дії товаришів, висловлювати ці оцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долбишева Н. Г. Історичні аспекти та хронологія Всесвітніх ігор у Міжнародному спортивному русі : Монографія / Н. Г. Долбишева. – Дн-вськ Вид-во Маковецький, 2012. – 258 с.

2. Тихенко Л. В. І знову літо! Організація літніх оздоровчих таборів та навчання дітей-лідерів / Л. В. Тихенко, В. Г. Бабич, Т. М. Доценко :

Методичний посібник. – Біла Церква, 2009. – 256 с.

3. Спортивний комітет України: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://scu.org.ua/>

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА **«Здоровим будь»**

*Маринич В. Л., доцент кафедри
професійного неолімпійського та
адаптивного спорту Національного
університету фізичного виховання і
спорту України*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Рухова активність та спрямоване фізичне навантаження закладають фундамент для майбутнього активного та здорового життя людини. Рухливі ігри, комплекси вправ для ранкової гімнастики, загальна фізична підготовка – це профілактика багатьох захворювань. Досвідченість дітей у оптимальному виконанні режиму дня, збалансований емоційний стан – характеристики щасливої і здорової дитини, яка може в повній мірі використовувати свої можливості, розвиватися як творча особистість.

Діяльність гуртків фізкультурно-спортивного напрямку має забезпечити ефективне оздоровлення та повноцінний відпочинок дітей та належні умови для виховної, оздоровчої та ігрової діяльності з дітьми та підлітками під час літніх канікул.

Навчальна програма реалізується в гуртку фізкультурно-спортивного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 6 до 10 років.

Метою навчальної програми є формування здоров'язберігаючої, загальнокультурної та соціальної компетентності дитини засобами оздоровчої діяльності, виховання її самомотивації на здоровий спосіб життя.

Завдання програми:

ознайомити з правилами здорового способу життя;

сформувати самомотивацію на здоровий спосіб життя через усвідомлення цінності власного здоров'я та здоров'я оточуючих та на особистому прикладі дітей та педагогів;

покращити фізичний стан дітей за допомогою оздоровчих вправ та системи загартування повітрям;

зняти у дітей наслідки гіподинамії за допомогою рухливих ігор, розвивати фізичні якості і творчі здібності гуртківців;

виховувати у гуртківців впевненість у своїх силах, доброзичливість, вміння працювати у команді.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Заняття з дітьми проводяться на свіжому повітрі, в разі поганої погоди переносяться в приміщення. Заняття потребують мінімум спортивного спорядження. У гурток приймаються діти, які не мають медичних протипоказань.

Кожне заняття обов'язково включає в себе:

- комплекс вправ ранкової гімнастики;
- загальну фізичну підготовку;
- знайомство з правилами здорового способу життя;
- рухливі ігри.

Для проведення занять необхідний спортивний інвентар (обручі, скакалки, м'ячі, гімнастичні палиці, кеглі, канати), атрибути для проведення конкурсів та змагань, музичний центр.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Комплекс вправ ранкової гімнастики	-	1	1
3.	Загальна фізична підготовка	-	1	1
4.	Індивідуальний режим дня молодшого школяра	1	2	3
5.	Соціальне здоров'я	1	1	2
6.	Рухливі ігри	1	5	6
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	4	12	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Знайомство з гуртківцями. Техніка безпеки на заняттях гуртка. Сонце, повітря, вода – наші друзі влітку. Як правильно загоряти, загартовуватися на канікулах.

2. Комплекс вправ ранкової гімнастики (1 год.)

Практична частина. Вивчення та засвоєння комплексу вправ ранкової гімнастики під музику.

3. Загальна фізична підготовка (1 год.)

Практична частина. Вивчення та засвоєння комплексу вправ на координацію, спритність, гнучкість, силу і витривалість.

4. Індивідуальний режим дня молодшого школяра (3 год.)

Теоретична частина. Сон – запорука здоров'я. Прогулянки на свіжому повітрі. Культура споживання їжі. Чергування праці і відпочинку. Рухова активність впродовж дня. «Без води нема життя».

Практична частина. Складання індивідуального режиму дня молодшого школяра на літніх канікулах. «Цілющі трави від безсоння» - наповнення подушечки для сну. Гра «Познайомимося з продуктами харчування». Питний режим школяра. Досліди з водопровідною та джерельною водою.

5. Соціальне здоров'я (2 год.)

Теоретична частина. Як твої вчинок і слова впливають на поведінку, настрій і здоров'я інших. Правила культурного поводження в колективі. «Веселий сміх – здоров'я».

Практична частина. Визначити риси характеру, що гарантують здоров'я. Назвати приємні та лагідні слова хлопцям та дівчатам. Знайти необхідні слова для тих, хто захворів чи поранився. Вправа «Як розрядити негативні емоції в іграх і рухах».

6. Рухливі ігри (6 год.)

Теоретична частина. Правила рухливих ігор, що розвивають пластику, гнучкість, легкість тіла; знімають м'язові затиски, дарують дитині відчуття свободи і радості, сприяють ігровій ініціативі, стимулюють моторне й емоційне самовираження.

Практична частина. Вивчення ігор, в які можна грати на канікулах. «Вигадай свій танець», «Подаруй рух», «Закинь м'яч», «Каруселі», «Фонтан», «Чапля і жабенята», «Щука», «Хто швидше», «Біг в обручах», «Вода, земля, повітря» та ін.

7. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Проведення свята «Наше здоров'я – в наших руках!» (змагання, рухливі ігри, конкурси, вікторини).

ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Вихованці мають знати і розуміти:

- правила загоряння і загартовування;
- складові режиму дня молодшого школяра;
- правила культурної поведінки;
- правила, організацію і проведення рухливих ігор;

Вихованці мають вміти і застосовувати:

- навички з техніки безпеки на заняттях;

- виконувати комплекс вправ ранкової гімнастики під музику;
- виконувати комплекси вправ на координацію, спритність, гнучкість, силу і витривалість;
- проявляти риси характеру, що гарантують здоров'я;
- планувати свої дії;
- складати режим дня на літніх канікулах, в якому вагоме місце займає рухова активність;
- контролювати власний раціон харчування;
- організовувати і проводити рухливі ігри.

У вихованців мають сформуватися здоров'язберігаюча, загальнокультурна та соціальна компетентності:

- ціннісне ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих;
- самомотивація на здоровий спосіб життя;
- вміння чергувати розумову та фізичну активності;
- виховання у гуртківців самостійності і відповідальності, позитивного ставлення до себе та інших, вміння співпереживати;
- здатність працювати в групі, команді;
- уміння слухати, чітко висловлювати свої думки;
- здатність надавати допомогу товаришам по групі, команді;
- здатність оцінювати свої дії та дії товаришів, висловлювати ці оцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тихенко Л. В. І знову літо! Організація літніх оздоровчих таборів та навчання дітей-лідерів / Л. В. Тихенко, В. Г. Бабич, Т. М. Доценко : Методичний посібник. – Біла Церква, 2009. – 256 с.
2. «Пізнайко» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://posnayko.com.ua/parents/helpful/podvizhnie-igry-dlya-detey-25.html>

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ФУТБОЛ»

Коломоєць Г. А., науковий співробітник сектору наукового та навчально-методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти Нової української школи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Ребрина А. А., доцент кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Хмельницького національного університету.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним з дієвих засобів, що позитивно впливає на фізичний розвиток, сприяє підвищенню рівня розвитку рухових якостей та сприяє зміцненню здоров'я дітей, є заняття з футболу.

Гра у футбол спрямована на розвиток швидкісних і швидко-силових якостей дітей та обумовлює покращання показників загальної фізичної підготовленості.

Футбол є одним із найпопулярніших видів спорту у світі. Вже на початку XIX ст. він був включений до навчальних програм шкіл. Велику популярність футбол має серед дітей та молоді і зараз.

Навчальна програма «Футбол» реалізується в гуртку фізкультурно-спортивного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку та спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми: формування у дітей стійкої мотивації до збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки через гру у футбол.

Завдання програми:

сформувати загальні уявлення про фізичну культуру і спорт;

розвинути основні фізичні якості;

виховати позитивне ставлення до занять фізичними вправами;

сформувати почуття патріотизму, волі до перемоги, сміливості, наполегливості, організованості і дисципліни;

популяризувати здоровий спосіб життя.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Теоретичні відомості подаються в межах теоретичних занять та під час виконання практичних завдань.

З метою профілактики травматизму при вивченні ударів по м'ячу,

ведення та відбирання м'яча, відволікальних дій слід звертати увагу на правильне пересування на футбольному майданчику.

Під час навчання можна використовувати рухливі ігри та естафети з м'ячем, (окремо з дівчатами та хлопцями) — «День і ніч», «Виклик», «Виклик номерів», «Ривок за м'ячем», «Виштовхни з кола», «Мисливці й качки» та ін.

Орієнтовний план проведення заняття:

Загальна фізична підготовка – 4-5 хв.

Спеціальна та прикладна фізична підготовка – 10 хв.

Техніко-тактична підготовка – 17 хв.

Навчальні та рухливі ігри – 13-14 хв.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Основне про футбол	1	-	1
3.	Загальна фізична підготовка	-	1	1
4.	Спеціальна та прикладна фізична підготовка	-	3	3
5.	Техніко-тактична підготовка	0,5	4,5	5
6.	Навчальні та рухливі ігри	-	4	4
7.	Підсумок	-	1	1
	Разом	2, 5	13, 5	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завданнями та режим роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях та на ігровому майданчику.

2. Основне про футбол (1 год.)

Теоретична частина. Історія розвитку футболу. Загальна характеристика гри «Футбол». Правила гри у футбол. ППФП засобами футболу. Суддівство змагань, склад суддівської бригади, жести судді. Правила контролю та самоконтролю під час занять футболом. Особиста гігієна спортсмена. Загартовування організму.

3. Загальна фізична підготовка (1 год.)

Практична частина. Стрибкові вправи, прискорення та ривки з м'ячем. Вправи для розвитку гнучкості верхнього плечового пояса, сили

верхніх та нижніх кінцівок, черевного преса, спини; вправи на розтягування; вправи для розвитку витривалості, швидкості, спритності.

4. Спеціальна та прикладна фізична підготовка (3 год.)

Практична частина. Розвиток спеціальних та прикладних фізичних якостей. Визначення рівня розвитку основних та спеціальних фізичних якостей.

5. Техніко-тактична підготовка (5 год.)

Практична частина. Пересування:

поєднання бігу зі стрибками, зупинками, поворотами; поєднання прийомів пересування з володінням м'ячем.

Удари по м'ячу ногою:

удар зовнішньою частиною підйому по нерухомому м'ячу;

удари середньою та внутрішньою частинами підйому по м'ячу, що котиться;

удари в русі;

удари середньою частиною підйому;

удари різними способами;

удари на точність і дальність;

удари по м'ячу (зменшеної ваги) середньою частиною лоба.

Зупинки м'яча:

зупинки внутрішньою стороною стопи;

зупинки м'яча підошвою, стегном та грудьми (для хлопців);

зупинки внутрішньою частиною підйому;

Ведення м'яча:

ведення м'яча середньою, внутрішньою та зовнішньою частинами підйому;

вдосконалення вивчених способів ведення м'яча.

Відволікальні дії (фінти):

фінти «відходом», «ударом», «зупинкою», «випадом», «перенесенням ноги через м'яч» в умовах ігрових вправ.

Відбирання м'яча:

вдосконалення вивчених прийомів, атакуючи суперника в умовах виконання ігрових вправ.

Жонглювання м'ячем:

жонглювання м'ячем ногою, стегном, головою.

Вкидання м'яча:

з різних вихідних положень;

з місця і після розбігу.

Елементи гри воротаря:

кидки м'яча рукою;

ловіння та відбивання м'яча;

розіграш удару від своїх воріт;
введення м'яча у гру партнеру, який відкривається.

Індивідуальні дії в нападі:

маневрування на полі;
раціональне використання вивчених технічних прийомів.

Індивідуальні дії у захисті:

вибір позиції стосовно суперника та протидія отриманню ним м'яча;
«закривання»;
уміння протидіяти передачі, веденню та удару по воротах.

Групові дії в нападі:

взаємодія з партнерами під час організації атаки;

Групові дії в захисті:

вибір позиції;
взаємодії в обороні при рівному співвідношенні сил і за чисельної переваги суперника.

6. Навчальні та рухливі ігри (4 год.)

Практична частина. Навчальна гра «Футбол» за спрощеними правилами.

Рухливі ігри та естафети з м'ячем «День і ніч», «Виклик», «Виклик номерів», «Ривок за м'ячем», «Виштовхни з кола», «Мисливці й качки».

7. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Змагання з футболу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- загальну характеристику гри;
- правила особистої гігієни дітей;
- основні правила гри у футбол;
- історію розвитку футболу;
- видатних футболістів України;
- особливості спеціальної та прикладної фізичної підготовки;
- значення медичного контролю і самоконтролю для здоров'я юного футболіста;
- основні принципи загартування;
- основні поняття арбітражу;
- правила контролю та самоконтролю;
- правила техніки безпеки на заняттях.

Вихованці мають вміти виконувати:

- комплекси вправ з елементами футболу на координацію, спритність, швидкість, гнучкість, силу і витривалість;
- пересування з технікою володіння м'ячем;
- удари по м'ячу;
- зупинки м'яча;
- ведення м'яча;
- відволікальні дії (фінти);
- відбирання м'яча;
- жонглювання м'ячем;
- вкидання м'яча;
- індивідуальні та групові дії в нападі та у захисті.

У вихованців мають сформуватися здоров'язберігаюча, загальнокультурна та соціальна компетентності:

- ціннісне ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих;
- самомотивація на здоровий спосіб життя;
- вміння чергувати інтелектуальну та фізичну діяльності;
- почуття патріотизму, волі, сміливості, наполегливості, організованості і дисциплінованості;
- високий рівень загальної культури;
- здатність працювати в команді;
- уміння слухати, чітко висловлювати свої думки;
- здатність до взаємодопомоги;
- здатність до самокритики та критики товаришів, а також її висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Концепція виховання особистості. / І. Д. Бех / Рідна школа. – 1991. – № 5. – с. 40–47.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. / І. Д. Бех / – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Електронний фонд бази даних Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
4. Електронний фонд бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Зубалій М. Д. Сутність і зміст здорового способу життя учнів старших класів / М. Д. Зубалій // Актуальні проблеми фізичного виховання: теорія та практика: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 19 квітня 2012 р. / ред. кол. Л.В. Ткачук (гол. ред.) та ін. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – С. 8-18.

6. Зубалій М. Д.. Витоки українського футболу / М. Д. Зубалій // Фізичне виховання в школі. – 1999. – №4. – С. 16-19.
7. Коломоєць Г. А. Розвиток рухових якостей та зміцнення здоров'я школярів засобами футболу. Г. А. Коломоєць // Теорія та методика фізичного виховання: науково-методичний журнал. – Харків. – ПП «ДІСА ПЛЮС». – 11 (37) / 2007 С. 30-33:
8. Концепція розвитку дитячо-юнацького футболу і фізичного виховання дітей, юнацтва та молоді в Україні. / В. В. Столітенко, М. Д. Зубалій. – К.: ФФУ, 2003. – 7 с.
9. Методика фізичного виховання учнів 1-11 класів : навчальний посібник / М. Д. Зубалій, Л. В. Волков, М. В. Тимчик та ін. [за редакцією М. Д. Зубалія]. К.: 2012. - 209 с.
10. Фізична культура в школі : 5-11 класи : методичний посібник / за загальною редакцією С. М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
11. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001 – 272 с.
12. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002 – 248с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ВОЛЕЙБОЛ»

Коломоєць Г. А., науковий співробітник сектору наукового та навчально-методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти Нової української школи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Ребрина А. А., доцент кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Хмельницького національного університету.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Волейбол, що в перекладі означає «літаючий м'яч», - популярна спортивна гра в багатьох країнах світу. Вперше грати у волейбол почали в США у 1895 р. Проста гра, що не потребує дорогого обладнання, швидко поширилася в Японії, Китаї, на Філіпінах, а пізніше — в Європі. У нашій

країні ця гра не тільки перетворилась на стрімку мужню атлетичну гру, а й набула всенародної популярності серед різних верств населення.

Навчальна програма «Волейбол» реалізується в гуртку фізкультурно-спортивного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку та спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми: формування у дітей стійкої мотивації до збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки через гру у волейбол.

Завдання програми:

- сформувати загальні уявлення про фізичну культуру і спорт;
- розвинути основні фізичні якості;
- виховати позитивне ставлення до занять фізичними вправами;
- сформувати почуття патріотизму, волі до перемоги, сміливості, наполегливості, організованості і дисципліни;
- популяризувати здоровий спосіб життя.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Теоретичні відомості подаються в межах теоретичних занять та під час виконання практичних завдань.

При навчанні технічних прийомів з волейболу на кожному занятті необхідно використовувати вправи спеціальної фізичної підготовки, такі як: прискорення з різних вихідних положень, біг зі зміною швидкості та напрямку за сигналом, багаторазові стрибки через перешкоди різної висоти, стрибки із присіду вгору, «човниковий біг» 4×9 м, вправи з набивними м'ячами (0,5–1 кг) тощо. Важливо дотримуватися методики послідовності навчання передач, подач та прийомів м'яча, нападаючих ударів та блокування, використовуючи підвідні вправи.

З метою профілактики травматизму при вивченні передач двома руками зверху та прийомів м'яча двома руками знизу слід звертати увагу на правильну постановку рук, застосування стійки волейболіста та правильного пересування волейбольним майданчиком.

Під час навчання можна використовувати рухливі ігри, які за своїми правилами наближені до гри волейбол («Малюкбол» («Піонербол»)).

Орієнтовний план проведення заняття:

Загальна фізична підготовка – 4-5 хв.

Спеціальна та прикладна фізична підготовка – 10 хв.

Техніко-тактична підготовка – 17 хв.

Навчальні та рухливі ігри – 13-14 хв.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Основи волейболу	1	-	1
3.	Загальна фізична підготовка	-	1	1
4.	Спеціальна та прикладна фізична підготовка	-	3	3
5.	Техніко-тактична підготовка	0,5	4,5	5
6.	Навчальні та рухливі ігри	-	4	4
7.	Підсумок	-	1	1
Разом		2.5	13,5	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завдання та режим роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях та на ігровому майданчику.

2. Основи волейболу (1 год.)

Теоретична частина. Історія розвитку українського волейболу. Загальна характеристика гри «Волейбол». Значення спеціальної фізичної підготовки волейболістів. Суддівство змагань, склад суддівської бригади, жести судді. Правила контролю та самоконтролю під час занять волейболом. Особиста гігієна спортсмена. Загартовування організму.

3. Загальна фізична підготовка (1 год.)

Практична частина. Загальнорозвивальні вправи. Розвиток основних фізичних якостей.

4. Спеціальна та прикладна фізична підготовка (3 год.)

Практична частина. Стрибкові вправи, спеціальні вправи для розвитку гнучкості верхнього плечового пояса, сили верхніх та нижніх кінцівок, черевного преса, спини; вправи на розтягування; вправи для розвитку швидкості, спритності. Розвиток прикладних психофізичних якостей та особистісних властивостей засобами волейболу.

5. Техніко-тактична підготовка (5 год.)

Теоретична частина. Розміщення та перехід гравців на ігровому майданчику. Пересування в стійці волейболіста приставними кроками, вибір вихідного положення для виконання передач та прийому м'яча.

Практична частина. Передача м'яча двома руками зверху над собою на місці, в парах, в колонах. Прийом м'яча знизу над собою, з накидання партнера. Прийом м'яча двома руками знизу після переміщення.

Нижня пряма та бокова подача з відстані 4–6 м від сітки та від стіни. Прийом м'яча знизу після виконання нижньої прямої (бокової) подачі.

Верхня пряма подача в стіну з відстані 5–8 м. Прийом м'яча двома руками знизу після верхньої прямої подачі від стіни та в парах.

Підвідні вправи для нападаючого удару. Нападаючий удар з власного підкидання, з накидання та з передачі партнера.

Блокування нападаючого удару. Страхування гравців.

6. Навчальні та рухливі ігри (4 год.)

Практична частина. Навчальна гра «Волейбол» за спрощеними правилами. Рухлива гра «Малюкбол».

7. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Змагання з волейболу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію розвитку українського волейболу;
- загальну характеристику гри у волейбол, назви ліній, розміщення гравців та правила переходу на майданчику;
- особливості спеціальної та прикладної фізичної підготовки;
- правила особистої гігієни дітей;
- основні принципи загартування організму;
- правила контролю та самоконтролю;
- правила техніки безпеки на заняттях.

Вихованці мають вміти виконувати:

- комплекси вправ на координацію, спритність, гнучкість, силу і витривалість;
- пересування в стійці волейболіста;
- передачі та прийом м'яча;
- подачі;
- нападаючий удар та його блокування;
- страхування гравців;

У вихованців мають сформуватися здоров'язберігаюча, загальнокультурна та соціальна компетентності:

- ціннісне ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих;
- мотивація на здоровий спосіб життя;

- вміння чергувати інтелектуальну та фізичну діяльності;
- почуття патріотизму, волі, сміливості, наполегливості, організованості і дисциплінованості;
- високий рівень загальної культури особистості;
- здатність працювати в команді;
- вміння слухати, чітко висловлювати свої думки;
- здатність до взаємодопомоги та самокритики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Концепція виховання особистості. / І. Д. Бех / Рідна школа. – 1991. – № 5. – с. 40–47.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. / І. Д. Бех / – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Волейбол: Учебник для высших учебных заведений физической культуры. Под редакцией Беляева А. В., Савина М. В., — М.: «Физкультура, образование, наука», 2000. — 368 с.
4. Електронний фонд бази даних Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
5. Електронний фонд бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Методика фізичного виховання учнів 1-11 класів : навчальний посібник / М. Д. Зубалій, Л. В. Волков, М. В. Тимчик та ін. [за редакцією М. Д. Зубалія]. К.: 2012. - 209 с.
7. Фізична культура в школі : 5-11 класи : методичний посібник / за загальною редакцією С. М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
8. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001 – 272 с.
9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002 – 248

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС»

Коломоєць Г. А., науковий співробітник сектору наукового та навчально-методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти Нової української школи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Ребрина А. А., доцент кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Хмельницького національного університету.

Дерев'янко В. В., завідувач сектору наукового та навчально-методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти Нової української школи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Настільний теніс відносять до найпопулярніших спортивних ігор. Для нього характерна ціла низка ігрових елементів, виконання яких вимагає високого рівня фізичної підготовленості дітей, що сприяє їх фізичному розвитку. На відміну від більшості інших ігрових видів спорту, настільний теніс не вимагає складної організації і матеріально-технічного оснащення: грати в настільний теніс можна як у закритих приміщеннях, так і на повітрі, інвентар доступний, основні правила гри теж.

Навчальна програма «Настільний теніс» реалізується в гуртку фізкультурно-спортивного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку та спрямована на дітей віком від 7 до 16 років.

Мета програми: формування у дітей стійкої мотивації до збереження власного здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки через гру в настільний теніс.

Завдання програми:

- сформувати загальні уявлення про фізичну культуру і спорт;
- розвинути основні фізичні якості;
- виховати позитивне ставлення до занять фізичними вправами;
- сформувати почуття патріотизму, волі до перемоги, сміливості, наполегливості, організованості і дисципліни;
- популяризувати здоровий спосіб життя.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Теоретичні відомості подаються в межах теоретичних занять та під час виконання практичних завдань.

При навчанні технічних прийомів з настільного тенісу, необхідно на кожному занятті використовувати вправи спеціальної фізичної підготовки, такі як: прискорення з різних вихідних положень, біг зі зміною швидкості та напрямку за сигналом, багаторазові стрибки через перешкоди різної висоти, стрибки із присіду вгору і т. д., а також дотримуватися методики послідовності вивчення підготовчих, захисних та атакуючих прийомів техніки гри, використовуючи підвідні вправи.

Настільному тенісу притаманна така особливість - у межах установлених правил тенісист може застосовувати на власний розсуд різні хватки, може побудувати свою гру відповідно до технічних особливостей, індивідуального стилю та фізичного розвитку, може створювати власну техніку гри. Враховуючи це керівник гуртка має допомогти вихованцю обрати правильну позицію, техніку виконання елементів гри.

З метою профілактики травматизму при вивченні підготовчих, захисних та атакуючих прийомів техніки гри різними способами слід звертати увагу на правильне переміщення учнів біля тенісного столу.

Під час навчання гри в настільний теніс можна застосовувати вправи ігрового характеру, зокрема — «Сонечко», «Один проти чотирьох», «Двоє проти п'яти», «Карусель», «Потяг» та ін.

Орієнтовний план проведення заняття:

Загальна фізична підготовка – 4-5 хв.

Спеціальна та прикладна фізична підготовка – 10 хв.

Техніко-тактична підготовка – 17 хв.

Навчальні та рухливі ігри – 13-14 хв.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Основи тенісу	1	-	1
3.	Загальна фізична підготовка	-	1	1
4.	Спеціальна та прикладна фізична підготовка	-	3	3
5.	Техніко-тактична підготовка	-	5	5
6.	Навчальні та рухливі ігри	-	4	4
7.	Підсумок	-	1	1
Разом		2	14	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Завдання та режим роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях та на ігровому майданчику.

2. Основи тенісу (1 год.)

Теоретична частина. Історія розвитку гри в настільний теніс. Загальна характеристика гри. Суддівство змагань. Правила контролю та самоконтролю під час занять настільним тенісом. Особиста гігієна учнів. Загартовування організму.

3. Загальна фізична підготовка (1 год.)

Практична частина. Загально розвивальні вправи. Вправи для розвитку фізичних якостей.

4. Спеціальна та прикладна фізична підготовка (3 год.)

Практична частина. Вправи для пальців рук. Вправи для розвитку спеціальних якостей тенісиста (швидкості реакції, гнучкості, координації та ін.). Вправи з набивним м'ячем. Імітаційні вправи. Фізичні вправи для розвитку прикладних фізичних якостей.

5. Техніко-тактична підготовка (5 год.)

Практична частина. Технічна підготовка.

Ігрова стійка тенісиста. Хватка ракетки. Переміщення тенісиста.

Жонглювання м'ячем.

Класифікація технічних прийомів у настільному тенісі.

Зрізка справа та зліва. Виконання серій захисних та атакуючих прийомів техніки гри по прямій та діагоналі.

Подачі з нижнім обертом м'яча.

Виконання прийомів техніки гри: накат справа та зліва, удар, контрудар.

Виконання серій атакуючих прийомів техніки гри по прямій та діагоналі. Подачі з верхнім обертом м'яча.

Прийом подачі з верхнім, нижнім та змішаним обертом м'яча.

Тактична підготовка.

Тактика гри в одиночному розряді. Гра захисника проти захисника, захисника проти атакуючого, атакуючого проти атакуючого.

Тактика гри в парному та змішаному розрядах. Розміщення гравців при подачах. Тактика переміщення гравців. Виконання комбінаційних серій захисних та атакуючих прийомів гри.

6. Навчальні та рухливі ігри (4 год.)

Практична частина. Навчальна гра в одиночному та в парному розрядах. Навчальна гра у змішаному розряді. Рухливі ігри з елементами

настільного тенісу. «Сонечко», «Один проти чотирьох», «Двоє проти п'яти», «Карусель», «Потяг» та інші.

7. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Змагання з настільного тенісу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію розвитку гри в настільний теніс;
- загальну характеристику гри;
- правила особистої гігієни дітей;
- основні принципи загартування організму;
- основні правила гри в настільний теніс;
- правила контролю та самоконтролю;
- правила техніки безпеки на заняттях.

Вихованці мають вміти виконувати:

- комплекси вправ на координацію, спритність, гнучкість, силу і витривалість;
- пересування в стійці тенісиста;
- подачі та прийом тенісного м'яча;
- нападаючий удар;
- гру в одиночному, парному та змішаних розрядах.

У вихованців мають сформуватися здоров'язберігаюча, загальнокультурна та соціальна компетентності:

- ціннісне ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих;
- самомотивація на здоровий спосіб життя;
- вміння чергувати інтелектуальну та фізичну діяльність;
- почуття патріотизму, волі, сміливості, наполегливості, організованості і дисциплінованості;
- високий рівень загальної культури;
- здатність працювати в команді;
- уміння слухати, чітко висловлювати свої думки;
- здатність до взаємодопомоги;
- здатність до самокритики та критики товаришів, а також її висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Концепція виховання особистості. / І. Д. Бех / Рідна школа. – 1991. – № 5. – с. 40–47.

2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. / І. Д. Бех / – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Електронний фонд бази даних Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
4. Електронний фонд бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Марусин В. Ю. Настільний теніс для всіх. / Ю. В. Марусин / – К., «Здоров'я», 1991. – 112 с.
6. Методика фізичного виховання учнів 1-11 класів : навчальний посібник / М. Д. Зубалій, Л. В. Волков, М. В. Тимчик та ін. [за редакцією М. Д. Зубалія]. К.: 2012. - 209 с.
7. Настільний теніс: метод. посіб. / А. А. Ребрина, Г. А. Коломоєць, В. В. Деревянко. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 144 с.
8. Ребрина А. А. Засоби настільного тенісу у змісті елективного компонента навчальної програми з фізичного виховання для студентів-маркетологів закладів вищої освіти // Молода спортивна наука України.: Зб. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту. / А. А. Ребрина / – Львів: ЛДІФК, 2007 – Вип. 11. – Т1. – С. 36 - 37.
9. Ребрина А. А. Роль та місце настільного тенісу в системі спортивних ігор школярів / А. А. Ребрина, Г. А. Коломоєць, В. В. Деревянко // Фізичне виховання в школі. – 2011. – №5 – С. 17-19.
10. Фізична культура в школі : 5-11 класи : методичний посібник / за загальною редакцією С. М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
11. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. / Б. М. Шиян / - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001 – 272 с.
12. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. / Б. М. Шиян / - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002 – 248с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ»

*Драган О. А., методист, завідувач
методичного відділу Національного
еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Лікарські рослини містять цілий комплекс біологічно активних компонентів, що сприятливо впливають на обмін речовин, покращують функціональний стан серцево-судинної, легеневої та інших систем організму і підвищують їх опірність.

Україна відчуває гострий дефіцит у лікарській рослинній сировині, однак площі під цінними лікарськими рослинами залишаються дуже незначними. Основою використання лікарських рослин є визначення їх ресурсів на певній території, дослідження екологічних особливостей видів на рівні популяцій з метою безвиснажливої експлуатації. Охорона лікарських рослин має бути комплексною, складатись з багатьох взаємопов'язаних заходів і буде ефективною не тільки при раціональному веденні заготівель, але й при вирощуванні сировини, зокрема, на навчально-дослідних земельних ділянках.

Навчальна програма реалізується в гуртку еколого-натуралістичного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 12 до 14 років. Кількісний склад – 10-12 осіб.

Мета навчальної програми – формування компетентної особистості у процесі вивчення, збереження та відтворення флори лікарських рослин.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує оволодіння знаннями, що стосуються еколого-морфологічних особливостей, збалансованого використання і збереження дикорослих лікарських рослин;

практичної – сприяє оволодінню навичками роботи з визначниками, ведення флористичного зошита; оволодіння прийомами збору лікарської рослинної сировини різних морфологічних груп, дотримання правил заготівлі, сушіння та зберігання;

творчої – забезпечує формування творчих здібностей вихованців у процесі розроблення й реалізації екологічних проектів, складанні технологічних карт, проведення творчих конкурсів;

соціальної – сприяє вихованню дбайливого ставлення до природи та ресурсів дикорослих лікарських рослин; самореалізації особистості в соціумі; професійному самовизначенню.

Визначення рівня сформованості компетентностей вихованців здійснюється під час проведення практичних занять у формі проектів,

екологічних ігор, вікторин, конкурсів тощо.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Керівниками гуртка можуть бути лікарі-фітотерапевти, медичні працівники табору, вчителі-біологи тощо.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Основи раціонального використання природних ресурсів дикорослих лікарських рослин	1	3	4
3.	Біологічно активні речовини лікарських рослин	1	-	1
4.	Культивування лікарських рослин	1	2	3
5.	Збір лікарської рослинної сировини	1	2	3
6.	Сушіння та зберігання лікарської рослинної сировини	-	3	3
7.	Підсумок.	1	-	1
	Разом	6	10	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Лікарські рослини та їх значення для медицини та ветеринарної практики. Токсикологічна характеристика рослин. Отруйні рослини в околицях табору. Правила техніки безпеки.

2. Основи раціонального використання природних ресурсів дикорослих лікарських рослин (4 год.)

Теоретична частина. Лікарські рослини та їх поширення відповідно до адміністративного та ботаніко-географічного поділу України. Збалансоване використання і збереження лікарських рослин. Чинники впливу на стан і динаміку ресурсів в умовах трансформованого природного середовища. Червона книга України.

Практична частина. Визначення лікарських рослин в околицях табору та дикорослих лікарських рослин, що підлягають охороні. Стан ресурсів дикорослих лікарських рослин, методи їх обліку та розрахунок сировинних запасів. Картування місць зростання та заростей окремих видів лікарських рослин.

3. Біологічно активні речовини лікарських рослин (1 год.)

Теоретична частина. Біологічно активні речовини лікарських рослин.

Загальна характеристика.

4. Культивування лікарських рослин (3 год.)

Теоретична частина. Інтродукція та акліматизація.

Практична частина. Розроблення технологічних карт з вирощування лікарських культур. Технологія вирощування однорічних, дворічних і багаторічних лікарських рослин.

5. Збір лікарської рослинної сировини (3 год.)

Теоретична частина. Настанова ВООЗ з належної практики вирощування та збору лікарських рослин. Основні правила збору лікарської сировини різних морфологічних груп.

Практична частина. Складання календаря збору лікарських рослин відповідно до умов регіону. Визначення біологічного запасу сировини дикорослих видів лікарських рослин. Розрахунок об'єму заготівлі. Спільна робота з медичними працівниками табору щодо збору лікарських рослин. Обробка сировини.

6. Сушіння та зберігання лікарської рослинної сировини (3 год.)

Практична частина. Сушіння рослинної сировини. Пакування висушеної сировини. Маркування. Зберігання висушеної рослинної сировини. Контроль якості лікарської рослинної сировини.

7. Підсумок (1 год.)

Теоретична частина. Охорона та відтворення природних запасів лікарських рослин.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила поведінки в природі;
- рідкісні та ендемічні види місцевої флори;
- отруйні рослини місцевої флори;
- техніку збору і сушіння лікарської рослинної сировини.

Вихованці мають вміти:

- працювати з визначниками місцевої флори;
- складати календар збору лікарських рослин відповідно до умов регіону;
- вести флористичний зошит;
- проводити морфологічний опис рослин;
- визначати запаси окремих видів лікарських рослин;
- проводити заготівлю лікарської рослинної сировини відповідно до

правових засад раціонального використання природних ресурсів;

- дотримуватись технології вирощування окремих видів лікарських рослин;

- проводити заходи з оздоровлення довкілля та збереження біорізноманіття.

Вихованці мають набути досвід:

роботи з визначниками, ведення флористичного зошита;

збирання лікарської рослинної сировини різних морфологічних груп, дотримання правил заготівлі, сушіння та зберігання;

розроблення й реалізації екологічних проектів, складанні технологічних карт, проведення творчих конкурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лікарські рослини: енциклопедичний довідник / під ред. А. М. Гродзінського. – К.: УРЕ, 1990. – 544 с.

2. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т. Л. Андрієнко, канд. біол. наук М. М. Перегрим. – Київ: Альтерпрес, 2012. – 148 с.

3. Червона книга України. Рослинний світ. / Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного/. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.

4. Мінарченко В. М., Махия Л. М., Середа П. І. Медична ботаніка. Підручник / Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України, Київський медичний університет/. – К.: Медицина, 2009. – 328 с.

5. Мінарченко В. М. Лікарські судинні рослини України (медичне та ресурсне значення). – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 324 с.

6. Мінарченко В. М., Середа П. І. Ресурсознавство. Лікарські рослини. Навчально-методичний посібник. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 71 с.

6. Мінарченко В. М., Тимченко І. А. Атлас лікарських рослин України, (хорологія, ресурси та охорона). — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — 172 с.

7. Морозюк С. С., Протопопова В. В. Трав'янисті рослини України (Навчальний посібник) / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 216 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЮНІ ЗООЛОГІИ»

*Драган О. А., методист, завідувач
методичного відділу Національного
еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зоологія – біологічна дисципліна, що вивчає тварин, досліджує біологічну різноманітність тварин, систематизує й класифікує тварин, вивчає їхню будову, закономірності їхнього індивідуального та історичного розвитку, географічне поширення, зв'язки з природним середовищем.

Однією з умов успішного вивчення зоології є створення єдиної системи теоретичних і практичних видів діяльності учнів: навчальної, дослідницької, ігрової, просвітницької, практичної природоохоронної. Однією з вдалих форм поєднання таких видів діяльності є робота гуртків зоології на базі літніх таборів, що дає можливість здійснювати поступовий перехід від навчальної діяльності до дослідницької роботи. Зміна аудиторного навчання на альтернативні форми групової, індивідуальної та колективної роботи в межах табірної зміни дозволяє проводити спостереження за життям і поведінкою тварин в природних умовах, підвищує освітній потенціал гурткової роботи, сприяє розвитку мотивації до дослідницької діяльності. Знання, отримані дітьми під час роботи зоологічного гуртка в таборі, сприятимуть більш повному засвоєнню систематики, морфології та екології об'єктів, що вивчаються.

Навчальна програма реалізується в гуртку еколого-натуралістичного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 12 до 14 років. Кількісний склад – 10-12 осіб.

Мета навчальної програми: формування ключових компетентностей особистості, розвиток інтересу дітей до біологічних дисциплін, дослідження природних екосистем.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує засвоєння початкових знань, що стосуються умов життя тварин в природному середовищі, з сучасним станом та проблемами охорони біологічного й ландшафтного різноманіття; формування й розв'язання пізнавальних задач;

практичної – сприяє оволодінню навичками роботи з визначниками, проведення спостережень за тваринами в природних умовах, умінню вести польові щоденники;

творчої – забезпечує формування творчих здібностей вихованців у процесі вивчення зоології, розроблення й реалізації екологічних проєктів, проведення творчих конкурсів;

соціальної – сприяє засвоєнню природозберігаючих моделей поведінки, дотримання принципів біо- та екоетики, усвідомлення соціальної значущості ідей збалансованого розвитку, самореалізації особистості в соціумі; професійному самовизначенню.

Визначення рівня сформованості компетентностей вихованців здійснюється під час проведення практичних занять у формі проєктів, екологічних ігор, вікторин, конкурсів тощо.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Програмою гуртка передбачено ознайомлення з основними групами тварин, опанування базових методів біологічних спостережень і лабораторної обробки матеріалів, ознайомлення з господарсько-значущими групами тварин району розташування табору.

Керівник гуртка може вносити зміни й доповнення у зміст програми враховуючи інтереси учнів, регіональні умови, стан матеріально-технічного забезпечення.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Загальна характеристика фауни району розташування табору.	1	-	1
3.	Тварини прісних водойм.	1	4	5
4.	Тварини лісів.	1	3	4
5.	Тварини відкритих біотопів (луків, степу).	1	3	4
6.	Підсумок.	-	1	1
	Разом	5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Правила поведінки в природі. Інструктаж з техніки безпеки. Принципи біо- та екоетики.

2. Загальна характеристика фауни району розташування табору (1 год.)

Теоретична частина. Еколого-фауністичні комплекси району розташування табору. Різноманітність видів і складність існуючої в природі взаємодії організмів між собою та навколишнім середовищем. Основні представники фауни району розташування табору.

3. Тварини прісних водойм (5 год.)

Теоретична частина. Характеристика водойми. Площа, характер берегів, джерело водопостачання. Ступінь забруднення водойми. Прозорість води. Рослинність водойми. Різноманіття тварин прісних водойм: найпростіші, губки, кишковопорожнинні, черви, ракоподібні, павукоподібні, молюски, риби, комахи. Риби місцевої водойми. Охорона риб, охорона водойм від забруднень. Типи забруднень води (хімічне, механічне, теплове тощо). Тварини прісних водойм, що потребують охорони. Рідкісні та зникаючі види тварин. Гідробіонти, занесені до Червоної книги України.

Практична частина. Ознайомлення з біорізноманіттям прісних водойм. Спостереження за тваринами та їх поведінкою. Спостереження за способом життя та біологічними особливостями вищих раків. Ознайомлення та спостереження за живими молюсками різних життєвих форм. Ведення щоденників спостережень.

4. Тварини лісів (4 год.)

Теоретична частина. Основні породи дерев, що утворюють ліси, типи лісів. Різноманіття тварин лісів. Роль тварин у житті лісу. Методи визначення лісової фауни. Птахи лісів різних типів. Біологія птахів, поширених в околицях табору. Візуальне й акустичне визначення та облік птахів. Рідкісні та зникаючі види тварин. Тварини лісу, занесені до Червоної книги України. Збереження біологічного різноманіття лісових екосистем та збалансований розвиток лісового господарства.

Практична частина. Виявлення видового складу тварин лісу. Вивчення, охорона і приваблення птахів. Спостереження за птахами. Візуальне й акустичне визначення та облік птахів.

5. Тварини відкритих біотопів (луків, степу) (4 год.)

Теоретична частина. Характеристика рослинності луків (степу). Типи луків, особливості лучної (степової) фауни, переважання комах. Захисне забарвлення (коники, денні метелики). Комахи-запилювачі, пристосування рослин до запилення комахами. Комахи-шкідники. Роль наземних молюсків у перенесенні гельмінтів. Вплив господарської діяльності людини на фауну луків і степу. Збереження біорізноманіття в агроландшафтах та збалансований розвиток сільського господарства.

Практична частина. Ознайомлення з фауною відкритих біотопів. Спостереження за комахами-запилювачами в різний час доби та при різній погоді. Визначення видового складу шкідників сільськогосподарських культур. Біологічні методи регулювання чисельності шкідливих комах. Виготовлення колекцій шкідників сільськогосподарських культур. Утримання комах-мешканців луку в інсектаріумі та спостереження за ними.

6. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Еколого-натуралістичний похід «Біоцит».

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила поведінки в природі;
- рідкісні та ендемічні види даної місцевості;
- заходи з охорони тварин і рослин відповідно до місцевих умов;
- морфологічні та фізіологічні пристосування тварин до життя в різних умовах середовища;
- принципи візуального й акустичного визначення й обліку птахів.

Вихованці мають вміти:

- розпізнавати тварин даної місцевості у природі;
- визначати тварин даної місцевості за визначниками;
- спостерігати за тваринами;
- вести щоденник спостережень;
- оформляти польовий щоденник;
- проводити обліки тварин з метою з'ясування їх практичного значення;
- проводити заходи з оздоровлення довкілля та збереження біорізноманіття.

Вихованці мають набути досвід:

- роботи з визначниками, проведення спостережень за тваринами в природних умовах, ведення польових щоденників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атлас ботаніки / Куерда Х. – Х.: Ранок, 2005. – 96 с.
2. Атлас екології / Хосе Тола, Єва Інф'єкта. – Х.: Ранок, 2005. – 96 с.
3. Атлас зоології / Хосе Тола, Єва Інф'єкта. – Х.: Ранок, 2005. – 96 с.
4. Гураль-Сверлова Н. В., Гураль Р. І. Визначник наземних молюсків України. – Львів, 2012. – 216 с.
5. Загороднюк І. В. Польовий визначник дрібних ссавців України. Київ, 2002. — 60 с.
6. Лукашов Д. В. Визначник прісноводних молюсків. Для студентів біологічних факультетів. – К., 2004. – 44 с.
7. Мовчан Ю. В. Риби України : (визначник-довідник) / Ю. В. Мовчан. - Київ : Золоті ворота, 2011. - 444 с.
8. Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Птахи фауни України: польовий визначник. – Київ, 2002. – 416 с.
9. Щербак Г. Й. Зоологія безхребетних : У трьох книгах. Книга 3 / Г. Й. Щербак, ДБ. Царичкова, Ю. Г. Вервес. - Київ : Либідь, 1997. – 350 с.

ДОДАТОК

Перелік тем для самостійних робіт і спостережень

1. Біологія комах-санітарів.
2. Спостереження за добовою активністю джмелів.
3. Спостереження за життям сім'ї медоносних бджіл.
4. Найважливіші шкідники плодових садів району розташування табору.
5. Спостереження за мурахами району розташування табору.
6. Особливості фауни ґрунту різних біотопів.
7. Комахи-запилювачі різних рослин.
8. Спостереження за птахами району розташування табору.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЮНІ ГІДРОБІОЛОГИ»

*Лимаренко Дмитро Олександрович,
методист інформаційно-методичного
відділу Національного еколого-
натуралістичного центру учнівської
молоді.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гідробіологія – комплексна біологічна наука, яка вивчає водні організми та фактори впливу на них, виявляє біологічні процеси, що відбуваються у водоймах внаслідок взаємодії живих і неживих компонентів екосистеми. Гідробіологія досліджує структуру та функціонування водних екосистем, розподіл різних видів організмів у водоймах, їх біологічні особливості – ріст, розвиток, живлення, обмін речовин тощо, вивчає роль гідробіонтів у процесах трансформації речовини та енергії в екосистемах. Гідробіологія також включає дослідження, спрямовані на вивчення екологічних особливостей особин певних видів водних організмів та їх взаємодії з довкіллям, та дослідження, що стосуються вивчення популяцій та біоценозів як надорганізованих біосистем, а також водних екосистем як структурно-функціональних одиниць біосфери.

Навчальна програма реалізується в гуртку еколого-натуралістичного спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей від 12 до 14 років.

Мета навчальної програми: формування ключових компетентностей особистості, розвиток інтересу до біологічних дисциплін, вивчення гідросфери та організмів, що її населяють.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує засвоєння початкових знань, що стосуються вивчення водного середовища та водних організмів, сучасного стану та охорони водних ресурсів;

практичної – сприяє оволодінню навичками роботи з визначниками та основним гідробіологічним інвентарем, ведення польового щоденника;

творчої – забезпечує формування творчих здібностей вихованців у процесі розроблення й реалізації екологічних проектів, проведення творчих конкурсів; оволодіння навичками фотографування та замальовування гідробіонтів;

соціальної – сприяє вихованню дбайливого ставлення до тварин та водних ресурсів тварин; самореалізації особистості в соціумі; професійному самовизначенню.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Значна кількість годин відведена на екскурсії в природу. Для екскурсій слід обирати водойми, зарослі рослинами, з повільною течією або стоячі (для збору живого матеріалу).

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Загальна характеристика водойми	1	4	5
3.	Водні рослини	1	3	4
4.	Водні тварини	1	3	4
5.	Підсумок	-	2	2
	Разом	4	12	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. План роботи, розподілення на ланки, техніка безпеки при перебуванні на воді. Гідробіологія, її розділи, об'єкти і методи.

2. Загальна характеристика водойми (5 год.)

Теоретична частина. Фізико-географічні та біологічні характеристики водойм. Видовий склад рослин та безхребетних.

Практична частина. Зйомка плану водойми та оточуючої місцевості. Вимірювання швидкості течії. Визначення глибини та характеру дна (біля берега). Виміри температури та прозорості. Картографування водних заростів різних зон. Збір матеріалу для живого куточка (суворо обмежена кількість).

3. Водні рослини (4 год.)

Теоретична частина. Біологічні особливості водних рослин. Основні екологічні групи: занурені, вкорінені та не вкорінені; рослини з плаваючим листям: не вкорінені плаваючі та вкорінені; повітряно-водні. Зони заростання водойми та їх типові рослини. Водні рослини, що потребують охорони.

Практична частина. Визначення, замальовування та фотографування рослин. Спостереження за водними рослинами, ведення щоденника. Експерсії до водойм з наявністю течії, до стоячих водойм.

4. Водні тварини (4 год.)

Теоретична частина. Черви, комахи, ракоподібні та інші групи водних безхребетних. Риби, амфібії, рептилії, водні та коловодні птахи і ссавці. Їх систематика, характеристика, біологічні особливості, господарське значення. Значення тварин в загальному біологічному комплексі водойм. Біологічна продуктивність водойм. Водні тварини Червоної книги України.

Практична частина. Визначення тварин. Збір колекцій (черепашки молюсків). Утримання і спостереження за тваринами в живому куточку. Ведення щоденника. Експерсія до зоологічного музею.

5. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Підготовка колекцій до виставки. Проведення тематичної вікторини.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- визначення понять «гідробіологія», «гідросфера», «види-вселенці», «промислові риби»;
- принцип використання дихотомічного ключа у визначниках;
- види, що потребують охорони, та види, внесені до Червоних книг України, регіональних червоних списків, що зустрічаються в околицях табору;
- техніку безпеки при перебуванні на воді та при використанні гідробіологічного інвентарю.

Вихованці мають вміти:

- користуватися визначником;
- відбирати проби субстрату та гідро біонтів;
- користуватися основним гідробіологічним інвентарем;
- доглядати за тваринами в куточку живої природи;
- вести польовий щоденник та грамотно записувати до нього свої спостереження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акимущин И. И. Мир животных: беспозвоночные. Ископаемые животные. – М.: Мисль, 1991. – 382 с.
2. Атлас ботаніки/ Куерда Х. – Х.: Ранок, 2005. – 96 с.
3. Атлас екології/ Хосе Тола, Єва Інф'єкта. – Х.: Ранок, 2005. – 96 с.
4. Атлас зоології/ Хосе Тола, Єва Інф'єкта. – Х.: Ранок, 2005. – 96 с.
5. Лукашов Д. В. Визначник прісноводних моллюсків. Для студентів біологічних факультетів. – К., 2004. – 44 с.

ДОДАТОК

Орієнтовна тематика спостережень та досліджень.

1. Розмноження вегетативним способом елодеї, кабомби, уруті, валіснерії. Брунькування ряски.
2. Вплив температури, освітлення, живлення на швидкість росту рослин.
3. Вивчення типів пересування водних тварин.
4. Спостереження за типами дихання водних тварин.
5. Спостереження за типами харчування водних тварин.
6. Вироблення умовних рефлексів в акваріумних риб.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЮНИЙ ТУРИСТ»

*Наровлянський О. Д., заступник
директора Українського державного
центру туризму і краєзнавства
учнівської молоді*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Умови дитячих закладів оздоровлення та відпочинку в більшості випадків передбачають перебування дітей у природі, біля водойм, у лісі, в горах тощо. Це створює надзвичайно сприятливі умови для організації туристсько-краєзнавчої роботи, ознайомлення дітей з початковими туристськими знаннями та вміннями.

Навчальна програма реалізується в гуртку туристсько-краєзнавчого спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 10 до 16 років.

Метою програми є формування у дітей життєвих, зокрема здоров'язберігаючих компетенцій, створення умов для залучення їх до здорового способу життя шляхом використання засобів спортивного туризму.

Основні завдання програми полягають у тому, щоб ознайомити дітей з початковими відомостями з туризму та орієнтування, виховати у них інтерес до туристських подорожей, бережливе ставлення до природи.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Програма передбачає проведення теоретичних та практичних занять. Бажано організовувати одноденні походи, екскурсії.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Орієнтування в туристському поході	1	2	3
3.	Туристське спорядження	1	1	2
4.	Рух в туристському поході	1	5	6
5.	Туристський побут	1	2	3
6.	Підсумок	-	1	1
	Разом	5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Поняття туризму. Техніка безпеки під час проведення занять у приміщеннях, спортивних залах, спортивних майданчиках та на місцевості. Протипожежна безпека в лісопарковій зоні, в туристських подорожах.

2. Спортивне орієнтування (4 год.)

Теоретична частина. Умовні топографічні знаки. Вимірювання відстаней на карті та на місцевості. Загальні відомості про орієнтування на місцевості. Компас і його будова. Масштаб карт. Орієнтування по компасу, карті, за місцевими предметами та ознаками природи. Визначення на карті точки свого місцезнаходження.

Практична частина. Робота з компасом, визначення азимутів на місцевості. Рух за вказаним азимутом. Визначення сторін горизонту за місцевими предметами. Користування картами та схемами на місцевості.

3. Туристське спорядження (2 год.)

Теоретична частина. Групове та особисте спорядження для туристської подорожі в залежності від району подорожі, способу пересування, пори року та погоди, терміну подорожі. Види рюкзаків, наметів, спальних мішків та ін. Основні вимоги до спорядження.

Практична частина. Встановлення наметів. Пакування спорядження та укладка рюкзака.

4. Рух в туристському поході (6 год.)

Теоретична частина. Прийоми подолання невисоких перешкод на стежках – стовбурів повалених дерев, окремих валунів. Прийоми руху на підйомах і спусках в різних умовах. Способи подолання лісових завалів, буреломів, вітровалів, канав, ям тощо.

Типи боліт, ознаки їх прохідності. Способи подолання легкопрохідних боліт. Взаємодопомога і надання допомоги загрузлому в болоті.

Способи подолання водних перешкод: вбрід, по камінню, по містках, по колоді, «маятником».

Практична частина. Рух через болото по купинах, за допомогою жердини; подолання річки вбрід; подолання канави, струмка, рову, неширокої річки за допомогою підвісної мотузки («маятником»); переправа по мотузці з поручнями; переправа через річку, яр по колоді.

В'язання вузлів: провідник, швейцарський провідник («вісімка»), прямий, схоплюючий («прусик»).

5. Туристський побут (3 год.)

Теоретична частина. Туристський бівуак. Загальні вимоги до місць привалів та ночівель. Вибір місця для бівуаку. Різні типи багаття та їх призначення. Розпалювання багаття. Протипожежна безпека. Харчування в туристському поході.

Практична частина. Складання списку необхідних продуктів та меню для одноденного походу. Організація бівуаку. Розпалювання багаття. Користування сокирою, пилкою, лопатою.

6. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Туристичний похід.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні правила безпеки учасників туристських походів та змагань;
- основні правила орієнтування на місцевості, порядок роботи з картою і компасом при орієнтуванні на місцевості;
- загальнотуристське спорядження для походу по рідному краю;
- перелік спорядження для одно- дводенного походу по рідному краю.

Вихованці мають вміти:

- орієнтуватися на місцевості за допомогою карти та компасу, проходити нескладні маршрути за легендою;

- рухатися по слабо пересіченій місцевості, заболочені ділянки по купинах чи жердинах, яри по колоді чи мотузці з перилами;
- в'язати основні туристські вузли (провідник, швейцарський провідник («вісімка»), прямий, схоплюючий («прусик»).
- встановлювати намет, розпалювати вогнище в простих погодних умовах;
- оцінювати власні досягнення та досягнення інших гуртківців;
- співпрацювати та розподіляти обов'язки під час колективної роботи.

Вихованці мають набути досвід:

- спортивного орієнтування на місцевості;
- встановлення наметів;
- організації та проведення туристських подорожей.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЮНІ ЖУРНАЛІСТИ»

*Литовченко О. В., провідний науковий
співробітник лабораторії позашкільної
освіти Інституту проблем виховання
НАПН України*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У дитячих закладах оздоровлення та відпочинку необхідно створити умови для задоволення різноманітних інтересів дітей, розвитку здібностей, творчої самореалізації, виховання. Журналістика – це цікава і водночас соціально значима сфера діяльності людини. Професія журналіста приваблює можливістю доносити до людей правду, примножувати в світі добро, боротися за справедливість. Заняття у гуртку журналістики передбачає розвиток інтелектуальних і творчих здібностей дитини, критичного мислення, соціальної компетентності, сприяє становленню суб'єктної позиції особистості. Водночас дітей зацікавлює можливість висловити власні враження, обговорити цікаві ідеї, самим підготувати актуальні матеріали і побачити результат власної праці в кінці оздоровчої зміни у вигляді друкованого видання – газети.

Навчальна програма реалізується в гуртку гуманітарного напрямку дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей віком від 10 до 16 років.

Метою програми є формування у дітей початкових знань і умінь у галузі журналістської діяльності, розвитку соціальної компетентності, становлення суб'єктної позиції дитини.

Основні завдання програми полягають у тому, щоб ознайомити дітей з початковими відомостями про професію журналіста, соціальною позицією журналіста, специфікою журналістського твору, особливостями підготовки матеріалів до друкованого видання, підготовки макету газети; розвивати творчі здібності та моральні якості, інтерес до творчих професій.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Програмою передбачено проведення теоретичних та практичних занять. За результатами реалізації програми видається газета дитячого закладу, яка орієнтовно містить такі рубрики:

- Наші будні і свята.
- Наші інтерв'ю.
- Репортаж.
- Репортаж з емоціями.
- Наші лауреати.
- Есе.
- Спорт.
- Відверто.
- Поетичні рядки.
- Серйозно.
- Замальовка.
- Чи знаєте ви, що ...
- Живий куточок та ін.

Авторами публікацій виступають юні журналісти. За результатами конкурсу відзначаються автори кращих матеріалів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Професія журналіста. Соціальна позиція журналіста	1	1	2
3.	Специфіка журналістського твору	1	2	3
4.	Інформаційне повідомлення	0,5	2,5	3
5.	Техніка інтерв'ю	0,5	2,5	3
6.	Особливості роботи редактора. Підготовка макету газети	1	2	3
7.	Підсумок	-	1	1
	Разом	5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Поняття журналістики. Журналістика як галузь масово інформаційної діяльності. Журналістика як творчість.

Мета та зміст роботи гуртка. Техніка безпеки під час проведення занять.

2. Професія журналіста. Соціальна позиція журналіста (2 год.)

Теоретична частина. Привабливі боки журналістики (можливість самореалізуватися; доносити до людей правду, боротися за справедливість; впливати на формування суспільної свідомості, громадської думки). Труднощі спеціальності (стресовість, необхідність постійного самовдосконалення, моральна відповідальність за кожен журналістський твір тощо). Якості успішного журналіста.

Практична частина. Соціальна позиція журналіста. Обговорення актуальних соціальних проблем як тематики журналістських творів (дискусія).

3. Специфіка журналістського твору (3 год.)

Теоретична частина. Зміст і форма журналістського твору. Інформаційна замітка, репортаж, інтерв'ю, аналітична стаття. Вимоги до роботи з фактом. Визначення новини. Правило „трьох запитань”.

Практична частина. Творча нарада з питань планування майбутнього номера. Обговорення ідей (майбутньої тематики творів), створення орієнтовного макету.

4. Інформаційне повідомлення (3 год.)

Теоретична частина. Інформаційне повідомлення: схема і приклади. Схема інформаційного повідомлення (заголовок, лід, пряма мова, підсумок, додаткова інформація). Основні прийоми та приклади побудови заголовків.

Практична частина. Формулювання заголовків з визначеної теми (елементи тренінгу). Обговорення підготовлених матеріалів юних журналістів.

5. Техніка інтерв'ю (3 год.)

Теоретична частина. Жанр інтерв'ю. Використання інтерв'ю як типу аналізу проблеми чи ситуації. Поради тим, хто бере інтерв'ю. Формулювання запитань журналіста.

Практична частина. Формулювання запитань з визначеної теми (елементи тренінгу). Обговорення підготовлених матеріалів юних журналістів.

6. Особливості роботи редактора. Підготовка макету газети (3 год.)

Теоретична частина. Редакторська діяльність як творчість. Функції головного редактора. Створення зорового образу видання, підбір шрифтів, ілюстративного матеріалу.

Практична частина. Підготовка макету газети. Розташування матеріалів, обговорення заголовків, ілюстрацій.

7. Підсумок (1 год.)

Практична частина. Творча нарада з питань обговорення опублікованих матеріалів.

Відзначення авторів кращих матеріалів.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- особливості журналістської діяльності, професії журналіста;
- особливості журналістського твору (інформаційна замітка, репортаж, інтерв'ю, аналітична стаття);
- схему побудови інформаційного повідомлення;
- особливості техніки інтерв'ю;
- основні складові роботи редактора друкованого видання.

Вихованці мають вміти:

- визначити актуальну тематику журналістського твору;
- брати участь у плануванні газети, що включає висунення своїх оригінальних ідей, пошук інформації;
- створити власний інформаційний текст (інформаційна замітка, репортаж, інтерв'ю та ін.);
- дібрати заголовок до твору;
- брати участь у підготовці макету номера газети.

Вихованці мають набути досвід:

- підготовки матеріалів до друкованого видання, підготовки макету газети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михайлин І. Л. Основи журналістики / І. Л. Михайлин; вид. 5-е, доповн. і доопр. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 496 с.
2. Голубєв В. Школа універсального журналіста — 2010: практичне керівництво для початківців / В. Голубєв. — Рівне: ТОВ «Друк Волині», 2010 — 178 с.